

מהדורת קדן טללי ברכה

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ יורה ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומרוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבואר

הספר והמסד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נדריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | דברים טובים וקדושים
באים בקושי
מילתא חדת"א

יב | עבירה ומתבייש בה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא | אברהם אבינו ע"ה
היה רץ בכל בוקר לתפילה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

אוהב ישראל | הצדיקים מחזיקים עצמם תמיד בענוה על אף עבודתם העצומה
קדושת לוי | הצדיקים הקדושים עושים בכל יום תשובה על עבודת יום האתמול
דברי ישראל | אהבת רעים סימן מברק לקבלת התפלה

אוצרות גאוני הדורות
שפתי דעת | אף שהכיר אברהם במלאכים נתן לפניהם לאכל
גבעות עולם | הפיר אברהם שבאו לפניו מלאכים על ידי שנתרפא מחליו ורץ לקראתם
כמוס עמדי | הטעם שאברהם עמד לראות שהמלאכים אוכלים
נשמת חיים | הדיו ודברים בין אבימלך לאברהם
שרידי יאודה | מאחר שישמעאל אינו יורש את אברהם כולו הוא להשפיע לרעה על יצחק
שיר מעון | נסיון העקדה כמה שנצטוו אברהם בלשון שאינה חבה
דברי יהושע | בכל צווי וצווי נתוסף לאברהם אהבה רבה ליצחק בנו
אהל רחל | מרב השתוקקותו של אברהם אבינו למצות העקדה היה נראה לו הר המוריה כממצא במקום רחוק
חתם סופר | קדימת הזריות לעשית מצוה מן המבחר
שבט מיהודה | עשית המצוה בזריות על ידי אחרים קודמת מלעשותה על ידי עצמו
ספר התניא | עקר חשיבות מצות העקדה כמה שהלך אברהם אבינו בזריות לשחט את בנו
קול אליהו | ישראל נוזנים בעולם הזה מפח ההכנות והזריות של אברהם אבינו למצות העקדה
אמרות ה' | הליכת יצחק בזריות אף שנשא על גבו עצים רבים
קול אליהו | מדרגת המלאכים הנבואים מהמצות כפי הזריות והנראה
זרע ימין | שכן הזריות בעולם הזה
נתיבות עולם | מעלת האדם מהמלאכים על ידי הזריות
נתיבות עולם | על ידי הזריות זוכים לחיי עולם הבא
נפש חיים | שכוון של הזריות במצות

מעשי צדיקים
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

אוצר פניני החסידות
מקור ברוך | הלמוד מאברהם - שעל אף שידועים מראש שלא תועיל התפלה מחיבים להתפלל
פתוחי חותם | מה הועילה תפלתו של אברהם על סדום
מחשף הלכון | אברהם אבינו ע"ה היה רץ בכל בקר לתפלה
תולדות יעקב יוסף | כשם שאפשר להרהר במשאל ומתן בעת עסקו בתפלה כן אפשר לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד בעסקו במשאל ומתן
לב שמחה | מרב מעלת אברהם אבינו אחר הברית נדמו בעיניו המלאכים בערביים
עבודת עבודה | עובד ה' באמת אינו מסתפק בעבודתו אלא מקרב אחרים לעבודה אף שנצטרף בכך לרדת ממדרגתו
אוהב שלום | הדקדוק בלשון הפסוק
זרע קדש | עובד ה' משתוקק לעבד את ה' לעולם ולכן משתוקק להעמיד בנים
חלקת יהושע | אברהם אבינו הורה לכל הדורות לצעד בעקבותיו
נעם אליעזר | כאשר נושע אחד מישראל ברפואה או ישועה נתן לו פח משמים לפעל ישועה גם לאחרים
יקרא דמלאך | תמיד היה לנגד עיני אברהם חסדו הגדול שהצילו מפגשן האש וכל מה שנתן לו השם יתברך והיה מוכן בכל עת למסירות נפש
אמרי חיים | המלאכים לא אבו להפרד מתענוג עריכת הסדר אצל אברהם אבינו
שם משמואל | פעמים שההסתר כה גדול עד שאין האדם מרגיש אף בנסים והשגחה הנראית לעינים
דברי ישראל | תוכחה על הסוכרים שעל ידי שתית משקה משפר בשבת קדש בווער הלב בקדושת השבת
בית יעקב | אברהם אבינו עבד את הבורא במדת החסד לא רק מחמת שטבעו נטה לקר
לקוטי שיחות | שני ענינים גדולים מיסודות התורה נלמדים מנסיון העקדה
אוהב ישראל | 'תחש' ר"ת תקעו ח'דש ש'ופר', 'מעכה' ר"ת מ'לך ע'ל פ'ל ה'עולם
דגל מחנה יהודה | 'את מעכה' ר"ת ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד פ'סא ה'פבד
שפת אמת | יראת שמים מביאה לצדיק שמחה יותר משמחת הרשעים בהבלי העולם הזה
עבודת ישראל | בעת הנסיון מסתלקת בהירות האמונה

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

ככה מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת וירא

מעלת התפלה

מקור ברוך

רבי ברוך מסענט זיע"א

הלמוד מאברהם - שעל אף שידועים מראש שלא תועיל התפלה מחיבים להתפלל

הרב הצדיק מבעלזא זיע"א אמר לי פעם, דהנה תפלת שחרית אגו למדים מאברהם (ברכות כו:) דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם (ט כז), וזאת היתה תפלת אברהם אבינו עליו השלום על אנשי סדום.

ולכאורה יפלא מדוע אגו לומדים דוקא מתפלה כזו - שלא נתקבלה פיודע, ויהי מצינו עוד תפלות שהתפלל אברהם אבינו עליו השלום.

אלא להראות בזה שאפלו יודעים לכתחלה שלא יועילו בלום ותפלתם לא תפעל, גם פן צריכים ומחייבים להתפלל.

וזה פרוש הפסוק 'אהבתי כי ישמע ה' את קולי' (תהילים קטו א) דייקא, כלומר עצם תפלתו, גם אם לא ימלא בקשתי (פרשת וירא):

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

מה הועילה תפלתו של אברהם על סדום

וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה וגו' (יח יז). הנה יש לדקדק

לרמוז על תשלום חשבון הצדיקים, 'העשרה' הודועים שהשלמו על ידי לוט.

ואפשר נמי דהו שסמוך לזה (להלן יט א) יבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם, לרמוז, מי גרם ללוט להנצל, בקשת אברהם ותפלתו שהתפלל להקדוש ברוך הוא, עד שרמו לו 'לא אשחית' ללוט בעבור העשרה:

במעשה הזה של סדום, דה' יתברך אמר שאינו מכסהו מאברהם, ואמר לו שהוא מכלה אותם, ובקש אברהם אולי ימצאון שם חמשים, וכן על זה הדרך עד עשרה ולא מצא, וכלה ה' אותם. מה הועיל הגלוי הזה שגלה הקדוש ברוך הוא לאברהם, ומה הועילה בקשתו של אברהם.

תפלתו הועילה להציל את לוט שממנו יצאו רות ונעמה

ונראה לפי עניות דעתי, דנדאי אין הקדוש ברוך הוא מוציא דבר לבטלה, ואין הצדיקים מבקשים רחמים וחוזרים ריגנים בלא כלום, והקדוש ברוך הוא צפה והביט דעתיד לצאת מלוט ומבנותיו שתי פרדות טובות, רות המואבית ונעמה העמונית, ולוט אין בידו זכות לנצל, אמר הקדוש ברוך הוא, אני מגלה לאברהם מעשה סדום, והוא תפלל ויבקש רחמים, ותפלתו ובקשתו תועיל מיהא להציל את לוט.

וזה רמוז במה שאמר לו לבסוף (פסוק לב) 'לא אשחית בעבור העשרה', דמצינו דרות שיצתה מלוט היא השלימה החשבון של עשרה צדיקים זה אחר זה בעשרה דורות מפרץ עד דוד.

וזהו שרמוז לו הקדוש ברוך הוא 'לא אשחית בעבור העשרה', דהינו תפלתו הועילה שלא אשחית ללוט בעבור העשרה, דהינו העשרה דורות של צדיקים שעתידים להשתלם על ידו.

וזהו אומר נמי 'העשרה' בה"א הודועה,

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אברהם אבינו ע"ה היה רץ ככל בקר לתפלה

ואל הבקר רץ אברהם וכו' (יח ז), זה רומז לתפלה, שהיה אברהם אבינו עליו השלום רץ לתפלה, ובקר אותיות 'בקר', דאברהם אבינו עליו השלום הוא תקן תפלת שחרית, ובכל בקר ובקר היה רץ לקיים התפלה.

והיה מקנים תפלה בלחש ובחזרה עם הגרים שהיה מגיר, וזהו שאמר בן בקר עם הכולל גימטריא 'זה הלחש', רך גימטריא 'חזרה', וטוב, כלומר זה הטוב בעיני השם.

ויתן אל הנער. הוא מט"ט פיודע, דעל ידו עולות התפלות. וימהר לעשות אתו, דהינו דבמהרה היה מעלה מט"ט תפלתו בלי שום עכוב:

פרשת וירא

וירא אליו ה' באלוני ממרא (יח א)

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

כשם שאפשר להרהר במשא ומתן בעת עסקו בתפלה כך אפשר לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד בעסקו במשא ומתן

שמעתי בשם מורנו הרב רבי נחמן קאסויר, שהוכיח לבני אדם שאינם מקימין שויתי ה' גם בעסקו בסחורה ומשא ומתן, וכי תימא איך אפשר זה וכו', הא בהיותו בבית הננסות ומתפלל אפשר לו לחשב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, הוא הדין איפכא נמי אפשר, ודברי פי חכם חן.

הרמוז בלשון הפסוק

ברש"י מחז"ל כסבור שהם ערביים וכו'. ומה הפרוש הפשוט.

אחי רבי יצחק זכרוננו לברכה - שבשבת זו היא צייט שלו - הגיד כשהכניס בנו בביתו של אברהם אבינו עליו השלום, פרוש כסבור וכו' - שאברהם אבינו עליו השלום הגיע אחר המילה למדרגה פה גבוהה שאפלו מלאכים בערביים נדמו לו.

ולכאורה קשה לומר פן. וחסבתי, דאיתא (מדרש אגדת בראשית פט"ז) 'ינרות

עמו הברית' (נחמיה ט ח) שהקדוש ברוך הוא שלח ידו ואתו עמו, שהקב"ה בעצמו סיע לו, וכיון שהיה על ידי הקדוש ברוך הוא עצמו לכן הגיע בזה למדרגה כל כך גבוהה (שנת תשמ"ב):

ובזה יובן וירא אליו ה' באלני ממרא בשוקים וברחובות, וכי תימא איך זה אפשר, ואמר והוא ישב פתח האהל, בבית הננסות בתפלתו היצר הרע מפתה אותו לחשב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, אם פן איפכא נמי אפשר, וק"ל:

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו (יח ב)

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

מרב מעלת אברהם אבינו אחר הכרית נדמו בעיניו המלאכים כערביים

וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו.

ויאמר אל נא תעבר מעל עבדך (יח א).

עבודת עבודה

רבי משולם פייש מטאהש זיע"א
עובד ה' באמת אינו מסתפק בעבודתו
אלא מקרב אחרים לעבודה אף שנצרך
בכך לדרת ממדנתו

ויאמר אל נא תעבר מעל עבדך. דרשו חז"ל, מוכא ברש"י הקדוש, שאמר להקדוש ברוך הוא להמתין עד שירויץ ויכניס את האורחים, מכאן שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

הקדקו בזה בספרים הקדושים, הרי השכינה התגלתה באברהם גופיה, והוא עצמו נעשה מרפכה לשכינה באותה שעה, כענין המוכא ברש"י בסוף הפרשה הקדומת, ומה פרוש הדברים שאמר להקדוש ברוך הוא להמתין, וכי בעת שרץ לקראת האורחים לא היתה השכינה מתגלית בו. גם יש להבין הענין, מה שלא רצה הקדוש ברוך הוא להטריחו באורחים, הלא ידע שזה מדתו ומנת חלקו של אברהם אבינו, ולמה מנעו מזה.

אלא הענין בזה, כי פאשר קים אברהם אבינו עליו השלום מצות מלה, וכה להתגלות השכינה באור גדול מאד, עד שהיה כמו אבר מהשכינה הקדושה ממש ויכמו שהארץ בזה בספר הקדוש בת עין בריש פרשה זו, עין שם דבריו כי נעמו, וכאשר רצה לקרב אנשים חריים, עובדי עבודה זרה, לא היה השכינה יכולה לשרות עליו באור גדול כזה.

כמו שאמרו חז"ל (סוטה ה.) על מי שיש בו גסות הרוח, אין אני והוא יכולין לדור בעולם, דאיפתקש גסות הרוח לעבודה זרה, כתיב הקא פי תועבת ה' כל גבה לב' (משלי טו ה), וכתיב התם ו'לא תביא תועבה אל ביתך' (דברים י כו), אם פן כל שפן בעובדי עבודה זרה ממש, שאין אני והוא יכולין לדור בעולם.

ולכן לא רצה הקדוש ברוך הוא להטריחו באורחים בעת ההיא, כדי שלא לאבד ממנו את המדרגה הגדולה של השראת השכינה שזכה בה. אבל אברהם אבינו מסר נפשו לגלות כבוד מלכותו בעולם, והסכים לוותר אף על מדרגה גדולה כזו של השראת השכינה, כדי לקרב רחוקים.

וזוהו הפונה, שאמר להקדוש ברוך הוא להמתין, כי פאשר רויץ לקרב את אלו שנדמו לו פערביים עובדי עבודה זרה, הרי יגרם להרחיק את אור השראת השכינה מאתו, וזה נחשב כאומר להקדוש

ברוך הוא להמתין, פי מונע את אור השכינה שלא תוכל לשרות עליו פראוי.

ומזה למדו חז"ל (שבת כזו.) כי גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, פרוש פי להכניס אורחים, הינו לקרב אנשים הרחוקים מן הקדושה תחת פני השכינה, גדול וחשוב יותר מקבלת פני השכינה, הינו מאור השכינה אשר האדם עצמו יכול לזכות בו על ידי עבודתו.

ההבדל בין חנוך לאברהם אבינו

יודועים דברי הגאון הקדוש בעל חתם סופר ז"ל שכתב בכמה מקומות, פי בחנוך כתיב ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו פי לקח אותו האלהים (בראשית ה כ), ואמרו חז"ל שנתעלה למדרגה גדולה כל כך עד שנעשה המלאך מט"ט, והינו שנתבטל במציאות אליו יתברך, כענין אליהו שעלה בסערה השמימה בעודו בחיים.

ולכאורה ידמה האדם בידעתו, בין שאברהם אבינו לא הגיע לדרגה זו, לעלות השמימה להיות מלאך, מסתמא לא היה גדול בחנוך. ובאמת זה אינו, כי חנוך לא למד דעת את העם, ובעת שכל בני דורו היו רשעים, הפריש את עצמו מעסקי בני אדם, ולא הדריו אותם.

ולא באלה חפץ ה', כי מה יתן ומה יוסיף להקדוש ברוך הוא אם יא לא מלאך גוסף בין אלפי רבבות מלאכי עליון, אלא עקר חפץ ה' שימעט אדם משלמות נפשו, למען רבות כבוד שמים, להרבות עבדיו, וזהו מדרגה יותר גדולה, אלה הם דבריו הקדושים הנחמדים.

ומפני מדה זו של אברהם, גדלה אליו אהבת הקדוש ברוך הוא כל כך, כמו שאמר הכתוב לקמן (יח יט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', הינו מפני שמסר נפשו לקרב אנשים תחת פני השכינה, ואף בעת שזכה להשראת השכינה באפן נפלא, הסכים לוותר על מדרגה גדולה זו, כדי לקרב בני אדם.

כי האוהב את ה' באמת ונאמן אליו, אינו מסתפק בזה שהוא עצמו עובד את ה', אלא עוסק לקרב גם אחרים לעבודתו, וכאשר רואה בר ישראל שאין לו השגה לעסק בתורה ולעבד את ה', מנסה לקרבו ולהכניסו תחת פני השכינה. ואף פאשר נסה כבר פעם ופעמים ולא עלתה בידו, לא יתיאש.

כמו פאשר האדם רוצה למכר סחורתו, מנסה להטות לב בני אדם שיקנו ממנו, וכאשר לא יצליח באפן אחד ינסה באפן אחר, לא ינוח ולא ישקט עד אשר יוציא זממו מכח אל הפעל, פי חפץ בהצלחת עסקו בעמק לבבו ובנאמנות.

כן הנאמן אל ה', לא יתיאש, לא ייעף ולא ייגע, עד שימצא דרך ואפן להטות את לב בר ישראל, שיסכים להתקרב אל ה' ולהגיע לדרך החיים, וישמעו רחוקים ויבאו ויתנו לך כתר מלוכה.

ואף שעל ידי עסקו לקרב אחרים, מתבטל קצת מעבודת עצמו, פי לולי זה היה יכול להתבדל יותר מעניני דעלמא, ולהקדיש יותר את עתותיו ללמד לעצמו, והנה מתעלה יותר בלמוד התורה, עם כל זה הוא מותר על עבודתו ותורתו כדי להעלות אנשים הרחוקים מן הקדושה, כי יודע שזהו תענוגו יתברך, שהאדם יותר ממדרגותיו כדי לגלות מלכותו יתברך בעולם.

וסוף כל סוף יגרם לו זה שיתעלה עוד יותר, פי פאשר בני ישראל מצליחים בלמוד התורה ועובדים את ה' בכחו, נמשך על ידי זה גם עליו אור גדול מאד, ונכנס בו כח ועז שיוכל להחזיק יותר במעוז בתורה ועבודה.

וכן מצינו (תענית א.) שאמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר ומתלמידי יותר מכלם, דעמק הפונה במאמר זה היא, פי בזכות שלמד לתלמידים, זפוהו מן השמים שהוא עצמו יתעלה יותר.

וזוהו הענין שאמרו חז"ל (סנהדרין יט.) כל המלמד את פן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, פי פאשר פן חברו עוסק בתורה מכחו, מקבל הוא עצמו מזה כח ועז בתורה ועבודה, לכן הוי כאילו ילדו, פי כח זה הוי שלו ורכושו. יהי רצון שנוזכה לגלות כבוד שמים על ידי מעשינו, אמן פן יהי רצון (תשנ"א):

ואקחה פת לחם וסעדו לכם אחר תעברו (יח ה)

אוהב שלום

רבי חיים מאיר יחיאל ממוגלניצא זיע"א
הדקדוק בלשון הפסוק
לכאורה הוי ליה למכתב ותקחו פת לחם וסעדו לבכם. גם יש לדקדק מה שאמר 'אחר תעברו', וכי הדרך ארץ לומר לאורחים אחר שתאכלו מיד תעברו מכאן.

יקרא דמלכא

רבי מרדכי מזוועהיל זיע"א

תמיד היה לנגד עיני אברהם חסדו הגדול שהצילו מכבשן האש וכל מה שנתן לו השם יתברך והיה מוכן בכל עת למסירות נפש

ואנכי עפר ואפר, על ידי נמרוד, אברהם אבינו כשנצאל בנס בכבשן האש, ולולא חסדי ה' כבר היה אפר, והיה תמיד לנגד עיניו החסד הגדול שלא הסית דעתו אף רגע, הינו שפל חיינו אינו שולו אלא חסדי ה', וכן הנין שנתן לו וכל מה שיש לו מה' הוא, ומכרח לקיים תמיד רצונו, בכל מה שייגזר והיה מוכן תמיד במסירות נפש אפלו על אנשי סדום וכיוצא בזה:

ויאמר לא כי כרחוב גליון (ט ב)

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מזווינץ זיע"א

המלאכים לא אבו להפחד מתענוג עריכת הסדר אצל אברהם אבינו

הסבה שסרבו המלאכים להכנס בצל קורתו של לוט היתה, כי ידוע מדרש חז"ל שהמלאכים באו אל אברהם אבינו עליו השלום בפסח, ושם התענוגו מעריכת הסדר של אברהם אבינו עליו השלום, וכדי שלא לפגם בטעם הרוחני המענג שהתבסמו בו בצלו של אברהם אבינו עליו השלום, מאנו לערוך סדר שני אצל לוט:

ויהי כמצחק בעיני חתניו (יט יד)

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

פעמים שההסתר כה גדול עד שאין האדם מרגיש אף בנסים והשגחה הנראית לעינים

ויש לתמה, הרי היו רואים בעיניהם פלא גדול שכל העיר מנער ועד זקן הכו בסנורים ונלאו למצא הפתח שהיו סמוכים אליו ועומדים על גביו, ועל כל פנים היה צריך להתעורר חשש בלבם, אולי יוכל עוד פהנה וכהנה, ולמה היה עוד לצחוק בעיניהם.

ונראה שגם זה היה ממכת הסנורים, כמו שבגשמיות נלאו למצא הפתח והיו רואין ולא רואין, כן נמי בפנימיות הענין היו רואין את הפלא ולא היו יכולין לשים אליו לב.

וזה למוד לאדם, שיש כמה זמנים וכמה ענינים, אשר באם ישים אליהם לב

עניני דרבנן, ואז ילכו לבטח דרכם וכו' (מאמרים מאמר ב עמ' ל):

ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לךבר אל אדני ואנכי עפר ואפר (וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים ואפר על ידי נמרוד לולי רחמיך אשר עמדו לי, רש"י) (יח כז)

נעם אליעזר

רבי אליעזר זוסקא מסקולטן זיע"א

כאשר נישע אהר מישראל ברפואה או ישועה נתן לו כח משמים לפעל ישועה גם לאחרים

פרש רש"י ז"ל ויכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים ואפר על ידי נמרוד לולי רחמיך אשר עמדו לי, עד כאן לשונו. ויש לזקק לאיזה צדק הזכיר עתה מה שארע לו במלכים ונמרוד.

ואולי כדי לעורר בזה רחמים על אנשי סדום, כי ברוב ענותנותו חשב שהוא גם כן היה ראוי חס ושלום להיות עפר ואפר, ורק ברחמי ה' נצול, וכשם שעליו נתעוררו רחמיו ותברך פן יתעוררו גם על אחרים שאינם ראויים, להצילם ממיתה, ובה זקק לשון רש"י ז"ל, ויכבר הייתי ראוי וכו'.

ויש להטעים הדבר, על פי מה ששמעתי מפי אבי אדוני מורי ורבי הרב זצ"ל בשם צדיקים, שבעת שנושע אחד מישראל ברפואה או ישועה, נתן לו כח מן השמים לפעל ישועה גם לאחרים

ואמר אבי אדוני מורי ורבי הרב זצ"ל, בשם הרב הקדוש הצדיק רבי רבי משלם זוסקא מזינקוב זצ"ל נכדו של רבנו הגאון הקדוש האוהב ישראל הרב מאפטא זי"ע ועל כל ישראל - רמוז על זה בפסוק (ירמיה יז יד) 'רפאני ה' וארפא, וידוע מה שהקשו למה לו לומר וארפא, פשיטא שפשירפאהו ה', ותברפא, (ויצן בספר הקדוש אגרא דכלה כפרשה זו על הפסוק ויהי בשחת וגו' מה שכתב בזה בשם היתר הקדוש).

ואמר הרב הקדוש הנ"ל זצ"ל, על דרך הידוע שיש אם למסורה, ובלא הנקודות ניכל לקרא וארפא (בפמ"ח, לשון אפצל), רפאני ה' ובה תתן לי כח לרפאות גם אחרים עמדי, עד כאן.

וזהו שזכר כאן ואנכי עפר ואפר, כפרוש רש"י ז"ל ויכבר הייתי ראוי וכו', ובכח זה שרחמיך עמדו לי הנני מבקש גם בעדם:

רמוז להם גדל התקונים שעושה באכילת הפת

אמנם יש לומר, כי אברהם אבינו עליו השלום אמר להם, כי אחרי שתעברו מכאן תבינו היטב גדל התקונים שעשיתי בזה שלקחתי פת לחם, ובה תסעודו לבכם.

וזה וסעדו לכם אחר תעברו, כי אחרי שתעברו מכאן וסעדו לבכם מגדל התקונים שעשיתי בלקיחת פת לחם, והבן.

גם זאת התורה הוא מאת כבוד קדשת אומרו הקדוש ממאגלניצא ז"ל, ודברי פי קדשו חן:

למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמו דרך ה' (יח יט)

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

עובד ה' משתוקק לעבד את ה' לעולם ולכן משתוקק להעמיד בנים

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' כו'. להבין זה, וכי לא היה לו לשבת את אברהם אבינו רק בזה. וגם [יש] להבין מה שהמצוה הראשונה פרו ורבו (בראשית א כח) שהוא דבר גשמיות.

רק הענין, כי העובד ה' באמת אינו מספיק בעיניו עבודתו כל ימי חייו, רק רוצה לעבדו ותברך שמו כל ימי עולם, ועל כל פנים ביון שזה אי אפשר, רוצה שבנו יעבד לו ותברך שמו, ויברא ברעא דאבוה וכשעשה הנין כאלו עשה האב, וכן עד סוף כל הדורות, ולכן מצוה ראשונה פרו ורבו על דרך הנ"ל:

חלקת יהושע

רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א

אברהם אבינו הורה לכל הדורות לצער בעקבותיו

ולהבין הלשון 'אחרי'. אף מרמו, שהולך במדבר ותועה בדרך ואין יודע איך יוכל לצאת מן המבוכה וללכת המלך, אז אם פוגע באיש שמפיר בטיב הדרכים אז מזהירו שילך אחרי אחר פסיעותיו שיעשה וישגיח ללכת דוקא באותן פסיעות שהולך ואז בטיח יבא על דרך הישר.

כה יצוה אברהם אבינו עליו השלום לבניו שילכו אחריו, אחר כל פסיעותיו וישמרו כל מנהגי וגדרים וסיגים של ישראל, כמו שנאמר אצל אברהם אבינו עליו השלום שקיים כל התורה אפלו

כמו שאמר אבי אדוני מורי ורבי זללה"ה בשם רבנו רבי בונם זלה"ה מפרשי ספרא שבאברהם היו יכולים לראות בהשקפה ראשונה, ואצל יצחק היו צריכים להביט ביותר עמק, ולכן כתיב 'ראו ראינו' (פרשת תולדות אות לב):

קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המדינה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך (כב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א שני ענינים גדולים מיסודות התורה גלמרים מנסיון העקרה כתב הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"ג פכ"ד), שתכליתו של נסיון העקרה היתה לפרסם בעולם שני ענינים גדולים מיסודות התורה:

א, להודיע אותנו גבול אהבת השם ויראתו עד היכן היא מגעת. ב, להודיע אותנו איך נאמינו הנביאים באמת מה שיבואם מאת השם בנבואה וכו', שכל מה שיראה הנביא במראה הנבואה הוא אמת ויצבי אצל הנביא לא יספק בדבר ממנו וכו', והראיה על זה הספיק אברהם לשחוט בנו יחידו אשר אהב כמו שצוה, ואף על פי שהיתה המצוה ההיא בחלום או במראה וכו' ולא היה מוצא בנפשו לעשות זה המעשה הגדול מספק כו'.

עבודת ה' בבית המקדש וקביעתו במקום גלוי שכינה מקורם משני ענינים הנ"ל ויש לומר, שמשני ענינים אלו שנתפרסמו בעולם על ידי מעשה העקרה באים שני הענינים שבבית המקדש – שנבנה במקום העקרה:

ענין אהבת ה' ויראתו שנתגלה על ידי העקרה, הביא לידי זה, שעקר הענין העבודת ה' (שזוהו על ידי מעשה הקרבנות) הוא במקום זה דוקא, ופרסום וגלוי ההתאמתות בתכלית של מראה ה' הפא בנבואה, הביא זה שעל מקום זה יתפלל שיהיה מקום גלוי שכינה, ה' יראה וגו' בהר ה' יראה – בהר זה יראה הקדוש ברוך הוא לעמו' (לשון רש"י כב יד).

רמו שני הענינים כלשון הרמב"ם בהלכות בית הבחירה ויש לבאר שהם הם שני הענינים שכתב הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה 'בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה' – ד'מקריבים בו הקרבנות' הוא ענין העבודה;

שומר נפשו ירחק מזה, ודי למבין:

ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיתל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה (כא כב)

בית יעקב

רבי יעקב מאיז'ביצא זיע"א אברהם אבינו עבד את הבורא במדת החסד לא רק מחמת שטבעו נטה לכך

הענין בזה, כי אברהם אבינו עליו השלום היה מדתו מדת החסד להיטיב מאד לכל הברואים ולעשות עמם חסד. וכשראה אבימלך זאת, צדין לא נחשב אברהם בעיניו כל כך, באמרו שאפשר שהוא בטבעו פן, ומי שהוא פן בטבע אין כל כך שבח לו.

כדמצינו בש"ס (חולין סג.) למה נקרא שמה חסידה שעושה חסד עם חברותיה, ואף ששרש בריאה זו מעולם העליון ששם הוא פלו חסד, וכדאיתא בזהר הקדוש (ח"א סק.) אמאי אקרי חסידה אלא האי עלמא אף על גב דנוקבא איהו קרינו לה דכר, אכל כשיוורד למטה צריך להשתמש בדת בחינת דכר, והחסידה בעולם הזה גם להדכר יקרא נוקבא, ולכן אף על פי שמדתה חסידה שעושה חסד עם חברותיה, ומכל מקום החסידה היא עוף טמא, והינו שהיא רק מחמת שהטבע הוא פן.

ולכן אחר כך כשראה אבימלך שנמצא באברהם גם מדת הגבורה שהיא הפך ממדת החסד, והינו שבעת שנצטרך למדת הגבורה השתמש בה. וזה היה בעת שגרש את הגר ויבנה ולא נתן להם פלום, וזהו ההפך ממש ממדתו, אמר, אלקים עמך בכל אשר אתה עשה, ולכן יש לו פח להפך עצמו ממדה למדה בעת שצריך להשתמש בזה, וזה מורה השם א-לקים, שבעת שנצטרך לאחזו במדת הגבורה אחז בה כפי רצון השם יתברך. ולכן רצה אז אבימלך להתפלל באברהם.

וביצחק שמדתו היתה מדת הגבורה, ועל הגון לא היה נראה עליו מדת רחמנות, ולכן לא רצה אבימלך להתפלל בו, רק בעת שראה שיש בו מדת החסד גם פן, ולכן אמר 'כי היה ה' עמך', כי שם יקו"ק רומז למדת החסד ורחמנות.

וזה דאיתא במדרש רבה (תולדות סג.) ראו ראינו מעשיך ומעשי אבותיך. הינו שאצלך צריך אני ראה אחרת ממה שראינו באבותיך, מאחר שמדתך היא להפך וצריך להביט ביותר עמק.

היה רואה מפלאות תמים דעים השגחה הפרטית והשכר והענש, אבל כאשר האדם בודון לבו הלה חשכים אז נעשה מכה בסגורים עד שרואה ואינו רואה.

ובזמנינו אלה יכול כל אדם לראות פלאות משנוי העתים המו גוים מוטו ממלכות, וההשגחה הפרטית מרחפת על פרט ופרט באפן מפלא, וצריך כל אדם להיות נשמר ממכת סגורים (תר"פ):

ויעל לוט מצוער וישב בהר ושתי בנתיו עמו כי ירא לשכת בצוער וישב במערה הוא ושתי בנתיו (יט ל)

דברי ישראל

רבי ישראל ממוד"ץ זיע"א תוכחה על הסוכרים שעל ידי שתי משקה משכר בשבת קדש בוער הלב בקדשת השבת

איתא במדרש רבה (נא ט) פירשה זו אין כל שבת ושבת שאין קורין בה פירשתו של לוט וכו', עין שם. וברדאי כך היה מנהגם, עין שם במתנות פהנה.

והענין יש לומר כך, דהנה יש אנשים אשר בבא שבת קדש לוקחין הקדשת שבת לקדושה רבא בכוס גדול ויי"ש חזק, וסוכר שהוא בזה חסיד גדול, כי בוער כלפיד אש מהתלהבות היי"ש, ואפשר שעל זה הוא שמרמו הפסוק 'לא תבערו אש ביום השבת' (שמות לה ג), והבן.

וזהו הטעם שהיו קורין פירשתו של לוט בכל שבת ושבת, כדי לשמר עצמו מזה וכיצא בזה, והינו כטעם שאמרו רז"ל (סוטה ב.) למה נסמכה פרשת נזיר לסוטה, שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ודי למבין.

וכך אמר אבי אדוני זקני זצוק"ל, כמו במים שאובין שאמרו רז"ל (שבת יד.) שבתחילה היו טובלין במי מערות וכו' והיו נוהגין עליהם מים שאובין, התחילו וצאום קבע שהיו אומרים אלו ואלו מטהרין וכו', עד שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין, גזרו עליהם טמאה, עין שם.

כך הדבר הזה, חסידים הראשונים עמדו בחצות לילה לעסק בתורה ועבודה בסגופים וגלגול שלג ומקנאות קרים, וכדי להחיות את נפשם שתו מעט יי"ש גם פן, ואחר כך 'שהתחילו וצאום קבע לומר אלו ואלו מטהרין' שהעמידו זאת בחסידות, 'עד שאמרו לא אלו אלא אלו מטהרין', ששתי היי"ש הוא עקר בחסידות, על פן

וְחוֹגְגִין אֵלָיו שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה הוּא עֲנֵן הַרְאִיָּה, 'שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יֵרָאָה כָּל זְכוּרָךְ אֶל פְּנֵי הָאֵדָן ה'.

ענין הקרבנות והשראת השכינה מרגש במזבח שהוא עקרו של בית המקדש

וכיון שהמזבח הוא עקרו של המקדש – לכן גם במזבח עצמו ישנם שני ענינים אלו: א, קרבנות הוא ענין העבודה מצד מקריבי הקרבן. ב, על ידי עבודת הקרבנות של אהרן ובניו נעשית השראת השכינה בבית המקדש ובבית קדשי הקדשים [כמו שנתבאר במקום אחר בפרוש הודאת הסנהדרין (סוף מסכת מדרות) 'ברוך הוא שפחד באהרן ובבניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים', ששכח זה הוא על המעלה שפעבודת אהרן ובניו, שמיאנה השראת השכינה בקדשי הקדשים].

חלוק שני ענינים הנ"ל בעבודת אברהם ויצחק במעשה העקדה

שני ענינים הנ"ל שנקבעו במקום המזבח על ידי מעשה העקדה – א, ענין העבודה, ב, השראת השכינה – שיכים, בקלות, להקביל – העקרי – בין חלקו של אברהם וחלקו של יצחק במעשה העקדה:

מעשה המסירת נפש של העקדה מתיחס – בעקר – לאברהם, שהוא היה צריך לכבוש את רחמיו מעל בנו יחידו ולהעלהו לעולה על גבי מזבח, מה שאין כן יצחק, שאמר 'איזה השה לעולה' – וזהו ענין העבודה שבמעשה העקדה.

ואלו חלקו של יצחק במעשה העקדה היה בעקר בהנפצל, שהוא נתקדש בקדשת עולה על ידי שנגעד על גבי המזבח – וחלות קדשה שיכת, כמובן, להשראת השכינה (ח"ל עמ' 73):

ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה (כב

כה)

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

'תחש' ר"ת תיקעו ח'דש ש'ופר', 'מעכה' ר"ת מ'לך על כ'ל העולם

ופילגשו כו' תחש ואת מעכה. תחש ראשי תבות 'תיקעו ח'דש ש'ופר'. מעכה ראשי תבות 'מ'לך על כ'ל העולם'. ולרמז זה קורין פרשה זו בראש השנה יום ב'. והמשפיל יבין את כל זאת:

דגל מחנה יהודה

רבי יהודה צבי מסטרעטין זיע"א

'ואת מעכה' ר"ת ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד כ'סא ה'כבוד

ואת מעכה הוא ראשי תבות ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד כ'סא ה'כבוד, והוא על דרך אמרם (יומא פ"ו:) גדולה תשובה שפגעת עד כסא הכבוד.

ומחמת זה קורין הפרשה הזו בראש השנה כי הקריאה מעוררת הזמן, ומרמז על התשובה:

לשונות של אור

יראת שמים

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

'יראת שמים מביאה לצדיק שמחה יותר משמחת הרשעים בהבלי העולם הזה

אם שיצחק היה לו מדת היראה והפחד, יוכל להיות שלא היה נפר על פניו רק שמחה וחדוה, כי באמת אין מי שישמח בעולם רק מי שהוא ירא ה' לאמתו ואין לו שום פחד אחר, מה גם אם הוא בן חורין מיצר הרע כיצחק שהיה מוכן לעולה לפני ה', רק שגור ה' אל תשלח ידך, אבל היה מוכן לזה, והוא שמחה לצדיק יותר משמחת הרשע בהבלי עולם (שנת תרמ"א)

נסיון

עבודת ישראל

רבי ישראל מסודניץ זיע"א

בעת הנסיון מסתלקת בהירות האמונה

בשעת הנסיון פשמונסה הקב"ה את האדם בדבר, מסתמא בזו הרגע פכיוכל מסתיר קדשתו וממעט השגת האדם אשר היה לו מקדם, כי לולי האדם יהיה ברור וצלול בשעת הנסיון כמקדם, לא היה הנסיון נחשב לכלום, ובדאי אין תמה מי שיודע שעומד לפני מלך גדול ונורא שלא ימרד בו והוא רואהו, אמנם ענין הנסיון שמשתלק בהירות האדם, והרי הוא כא לירי נסיון וכובש יצרו באמונתו ומתחזק לשוב לבוראו, אז הוא נקרא 'עומד בנסיון' (ד"ה ויקרא):

עונה

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

הצדיקים מחזיקים עצמם תמיד בעונה על אף עבודתם העצומה

וכן הוא דרך הצדיקים, הגם שעובדים את ה' כל ימיהם, עם כל זה נדמה להם בלבם ומחשבתם כאמת שעדין לא התחילו כלום לעבד את ה' יתברך, והם עדין מחוץ לאהל הקדשה רק עומדים בפתח האהל:

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

הצדיקים הקדושים עושים ככל יום תשובה על עבודת יום האתמול

ועוד יש בעלי תשובה, הלא המה קדושי עליון אשר בכל יום 'אור זרוע לצדיק' ונראה לו כאלו יום אתמול פי יעבר חטא חס ושלום, כי התגלות של היום שהוא בעבודת ה' הוא מתחזק יותר מיום של אתמול, לכן בכל יום עושה תשובה על יום אתמול (ד"ה וירא):

אם אחר העבודה עולה בדעתו שעשה מאומה עדין הוא רחוק מעבודת ה'

אפלו שאם היה באמת שעשה איזה נחת רוח להבורא ב"ה, יהיה מפיר בשפלותו שעדין לא התחיל לעבדו יתברך מפת יראת הבורא שהיה נופל עליו, כמשל מי שזכה לבוא לפלטין המלך, מי שבא להיכל יותר פנימי רואה יותר גדלת המלך ועשרו סגלת מלכים ונדרכמונים, כך מה שאדם עושה יותר המצוה בדחילו ורחימו זכה ונכנס להיכל המלך יותר פנימי, וכל מה שנקנס יותר פנימי יותר רואה שם גדלת המלך מלכו של עולם ית"ש ורוממותו. ונתחייב מזה כשנופל בדעת העושה איזה עבדא שעשה מאומה נחת רוח להבורא, ודאי רחוק עדין ואל פתח העבודה לא בא לעבודתו יתברך (ד"ה וירא):

תפלה

דברי ישראל

רבי ישראל מסודניץ זיע"א

אהבת רעים סימן מבהק לקבלת התפלה

הסימן של התפלה בראוי הוא, אם היה להאדם קדם התפלה שזנא מחלט ואחר התפלה עלה בלבו שהיה לאיש הזה אוהב נאמן, זאת היא סימן מובהק שהתפלה היה בראוי ועשה רשם ופעלה למעלה (ד"ה אל נא):

אוצרות גאוני הדורות

גבעות עולם

רבי יוסף קובו זצ"ל

הכיר אברהם שבאו לפניו מלאכים על ידי שנתרפא מחליו ורץ לקראתם

הנה להבין וירא וירא דקאמר. נראה על פי דברי רז"ל (ב"מ פו:ו) שאמר שיהיה שרי ואסר כו', הרי שהיה חולה, ומה גם שהיה ביום השלישי בהיותו כואב.

ולפי זה בא הפתוח ואמר וישא עיניו וירא שלשה אנשים, ועוד ראה וראה אחרת בשכלו דכול לרוץ מה שלא היה יכול לעמוד קדם, וזהו והוא ישב שלא היה יכול לעמוד על רגליו.

ואחר כך פשראה את האנשים, אז ראה בעין שכלו דהלא דבר הוא דכול לרוץ לקראתם, ולכן וישתחו ארצה ונדאי מלאכים הם שבאו לרפאותו.

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יה ח)

במוס עמדי

רבי במוס מימון זצ"ל

הטעם שאברהם עמד לראות שהמלאכים אוכלים

יש להבין, שמאחר שאברהם נתן לפניהם את האכל, מדוע הצרף לעמד עליהם. ונראה לבאר בהקדים את המדרש (ש"ר כח, א), 'בקשו מלאכי השרת לפגע במשה, עשה הקדוש ברוך הוא קלסתר פניו של משה דומה לשל אברהם. אמר להם הקב"ה, אי אתם מתביישים הימנו, לא זה הוא שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו'.

גם כאשר בא ה' לכתב את הלוחות פעם שניה, אחר שנשברו הלוחות הראשונות, מובא במדרש (פסיקתא רבתי פ"ט, כה, ובמדרש שחר טוב מזמור ח), כי לא הניחוהו המלאכים לכתבם. אמר להם ה', תינוק בישראל מקימה יותר מכס, שאינו אוכל חלב עד שרוחץ ידיו מהבשר. ואתם, כאשר נשלחתם אצל אברהם, הביא לפניכם בשר וחלב כאחת, ואכלתם. עוד יש להקדים שהתורה נקראת "עץ", שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכה מאשר" (משלי ג, יח).

ולפי זה יש לומר, מאחר שזכית ישראל בתורה תלויה באכילת המלאכים,

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה (יה ח)

שפתי דעת

רבי שלמה אפרים מלונגטיץ זצ"ל

אף שהכיר אברהם במלאכים נתן לפניהם לאכל

ולפי שענין ספור המלאכים נבוכו בו רבים, כי המה מספקים אם ידע אברהם שמלאכים המה או לא ידע, כי יש קושיות הרבה לשני הצדדים הללו אין צרף בזכרונם, כי אם ידע שמלאכים המה למה נתן לפניהם לאכל, ואם היה סבור שאנשים המה איך קבל דברי המלאך שאמר 'למועד אשוב אליך' וגו'.

והנראה לי בהתר ספקות הללו, לפי שנאמר וירא וירא שפתי דעת, ראה וראה ראשונה ראה ממש בחוש העין, ראה כי אנשים ממש המה, זה תארום כבני אדם לכל דבר, וזהו שאמר וישא עיניו וירא וגו', זו ראיית סתם עין.

ומה שנאמר וירא וירץ זו היא ראיית השכל, שהתבונן בשכלו כי מלאכים המה, ושנים מהם היה מפיר, והינו גבריאל שפבר הצילו מפכשן האש, ומיכאל הפליט שבא אליו במלחמות המלאכים, ואף על פי שעכשו נתלבשו בגשמות, מכל מקום הבין בשכלו וברוח הקדש שעליו כי מלאכים ממש המה, ונתלבשו בגשמות לפי שעה.

וחשב אברהם שלכך נתלבשו בגשמות, כדי לזכותו במצות הכנסת אורחים שיאכילום וישקום, ואף על פי שמלאכים המה, מכל מקום אחרי שהלבישם ה' גשמות, ודאי עשה זה ה' על שראה שאברהם מצטער שאין אורחים באים ואין בידו מצות הצדקה, על כן הביא ה' המלאכים בדמות אנשים, ועל כן נתן לפניהם לאכל כי חשב שהגשמות אשר נתלבשו בו לפי שעה ודאי יאכל.

וזה מדקדק מן לשון כי על כן עברתם וגו', כי ודאי לכך עברו עליו כדי שיאכילום ויהיה בידו מצות הכנסת אורחים, ויהיה 'על כן' דהכא כפשוטו ממש, ודלא כפרוש רש"י.

על כן לא הסתפק אברהם בנתינת האכל לפניהם, אלא עמד עליהם כדי לראות בעיניו שהם אוכלים.

ומאחר שמחמת אכילה זו שאכלו המלאכים, הפסידו את התורה ונתנה לישראל, הרי שאכילה זו היא "תחת העץ", כלומר, במקום התורה שנקראת "עץ", שנקלחה מהם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וירא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הכאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי. ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה. ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי וגם אמנה אחתי בת אבי היא אך לא כת אמי ונתתי לי לאשה (כ ט-יב)

נשמת חיים

רבי חיים אבולעפיא זצ"ל

הריו ודברים בין אבימלך לאברהם

קשה, מדוע כפל אבימלך את שאלתו ואמר "מה עשית לנו ומה חטאתי לך", ודי היה באחד מהם. עוד קשה על מה שחזר אבימלך ושאל "מה ראית כי עשית את הדבר הזה", מה הוסיף בזה על מה שכבר שאל. ועוד, מהו "את הדבר הזה", שמשמע שדבר אחר פן היה עליך לעשות.

ויש להקדים את הגמ' בכתבות (כב) 'האשה שאמרה אשת איש אני, וחוזה ואמרה פנויה אני נאמנת'. ומעמידה הגמ' שזה רק כשנותנת אמתלא לדבריה. ומביאה הגמ' מעשה באשה נאה שקפצו עליה בני אדם לקדשה, ואמרה להם 'מקדשת אני', ולאחר זמן התקדשה. שאלוהי חקמים 'מה ראית לעשות כן', אמרה להם 'בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהגנים, אמרתי 'מקדשת אני', עכשו שבאו עלי אנשים מהגנים, עמדתי וקדשתי את עצמי'. נמצא מדברי הגמ', שמתר לאדם לשקר כדי להנצל מאנשים שאינם הגונים.

ומעתה יבאר, שתחלה שאל אבימלך את אברהם "מה עשית לנו" לשקר ולומר על שרה "אחתי היא" (בראשית כ, ב). ואם תאמר שפך ראוי לעשות במקום שיש

זוה והאלהים נסה את אברהם, במה, ויאמר אליו אברהם, שקראו רק פעם אחת 'אברהם' ואף על פי כן ויאמר הגני ועשאו בחבה ובנריוזות, ובאמת המלאך שקראו לו מן השמים (להלן פסוק יא) אחר כך אחר המעשה כפל ואמר לו 'אברהם אברהם' לשון חבה.

ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק (כב ב)

דברי יהושע

רבי יהושע שווארצברג זצ"ל

ככל צווי וצווי נתוסף לאברהם אהבה רכה ליצחק בנו

שמעתי אומרים מפי קדושים זצללה"ה זי"ע לפרש את דברי רש"י על הפסוק 'את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק', כדי לתן לו שכר על כל דבור ודבור.

והינו מה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה 'את בנך', נתוסף לאברהם אבינו ע"ה אהבת אב לבנו וכשאמר הקב"ה 'את יחידך', נתוסף לו עוד אהבה הקב"ה 'אשר אהבת', נתוסף לו עוד אהבה יותר. וכשאמר הקב"ה 'את יצחק', הינו אשר הוא יצחק אשר אין למעלה ממנו בקדושתו, שוב נתוסף לאברהם אבינו ע"ה אהבה יותר גדולה ליצחק אבינו ע"ה.

וזאת היא פגנת רש"י 'לתן לו שכר על כל דבור ודבור', כי בכל דבור נתוסף לאברהם אבינו ע"ה יותר אהבה, ועם כל זה קיים צווי הקדוש ברוך הוא לשחט את בנו, כן שמעתי.

ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק (כב ד)

אהל רחל

רבי שמחה בונם סופר זצ"ל

מרב השתוקקותו של אברהם אבינו למצות העקבה הנה נראה לו הר המוריה כנמצא במקום רחוק

ולכאורה זה סתירה עם פסוק שלאחריו, שאמר 'שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה', וכתב רש"י כלומר דרך מועט למקום אשר לפנינו, ואם כן המקום קרוב מאד הנה פאשר נראה ממלת 'כה', ומתחלה אמר וירא את המקום מרחק.

אלא נראה לי פגנתו, כי באמת מי שעושה מאהבה והוא זריו ונשכר במצוה, ונפשו אותה ויעש לעשות רצון בוראו, אז אף אם הזמן והדרך קצר שיכול לעשות

את אחריו. ותרצה הגמ', שברך כלל, אחים מן האב שונאים זה את זה, שהרי הם יורשים את אביהם וכל אחד רוצה לרשת לבד, לכן לא הצרכה התורה להזהיר שלא ישמע לעצתו של האב מן האב. אכן, באחיו מן האם שאינו יורש עמו ואינו שונאו, יש חשש שישמע לעצתו, לפיכך הזהירה התורה דוקא על "אחידך בן אמך".

עוד יש להקדים את המדרש (ש"ר א. א) ש"מצחק" הינו שהיה עובד ע"ז, כמו שנגמר "וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק" (שמות לב, ט), משמע שהשעם שרצתה לגרשו הוא כדי שלא ילמד ממעשיו הרעים.

ומעתה יובן, שמכיון שהאחים מן האב שונאים זה את זה ואין האחד מקבל עצות מהשני, וממילא אינו משפע ממנו לרעה, לכן אמרה שרה לאברהם "גרש האמה הזאת ואת בנה". ואם תאמר שאין חשש שיצחק ישפע ממשמעאל, שהרי הם אחים מן האב, לכן הוסיפה ואמרה "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק" (ונכתב הספורנו), שהשעם שאינו יורש, הוא מפני שהוא בן השפחה ואינו מתחנך אחרי האב, כמבאר בגמ' בקדושין טו: שהולך הולך אחר הפגום), ואם כן הרי הם כאחים מן האם שאינם יורשים, ולכן חששה שרה שישמעאל ישפיע לרעה על יצחק, ומשעם זה בקשה מאברהם לגרשו. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני (כב א)

שיר מעון

רבי שמעון סופר זצ"ל

נסיון העקבה במה שנצטווה אברהם כלשון שאינה חבה

יש לפרש אם אדם יודע שהקב"ה מחמת אהבה וחבה מבקש דבר זה ממנו, אז נקל לו יותר לעבדו ולעשות רצונו באהבה וחבה, אבל אם חושב בדעתו שדבר זה לעגש הוא לו ויסורין הם, הרי זה ענין קשה מאד לשמת ביסורין ולקבלם באהבה וחבה, ובאמת שכרו גדול על זה אם מקבלו באהבה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ה). ואם קבלם מאהבה מה שכרו, יראה זרע יצריך זמים.

והנה קריאה בלשון אהבה מציינו בכפילת השם, משה משה (שמות ג ד), שמואל שמואל (שמואל א' ג ט), אבל הקב"ה קרא לו [לאברהם] רק פעם אחת 'אברהם', ואם כן איננו דרך אהבה, והיה סבור שדרך עגש ויסורין הוא לו העקבה, ואף על פי כן עשאו באהבה וחבה.

אנשים שאינם הגונים, על זה הוסיף ואמר "ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה", כלומר מדוע החשבת אותנו כחוטאים ועל כן דנת אותנו כאנשים שאינם הגונים שיש להשמר מפניהם ולשקר, "מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי" שלא לדון אותי לכף זכות, אלא לכף חובה כחוטא ולא הגון.

והוסיף אבימלך ואמר, שגם אם היה ידוע לך עלינו שאיננו הגונים ויש להשמר מאתנו, "מה ראית כי עשית את הדבר הזה" לומר עליה "אחתי היא" ושהיא פנויה, היה עליך לומר דבר אחר, והוא שהיא נשואה, וכמעשה שהובא בגמ' שהאשה אמרה שהיא מקדשת כדי שלא יבואו אליה אנשים שאינם הגונים.

ועל טענת אבימלך הראשונה ענה אברהם "כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה", ויודע אני ככם שאינכם הגונים ועל כן הצרכתי לשקר, ועל טענתו השנייה הוסיף "והרגוני על דבר אשתי", כלומר מאחר שאינכם חשודים רק על עריות, אלא גם על שפיקוח דמים, לכן אם הייתי אומר שהיא נשואה היו הורגים אותי, ועל כן הצרכתי לומר "אחתי היא".

והוסיף אברהם לומר "וגם אמנה אחתי בת אבי היא אף לא בת אמי ותהי לי לאשה", כלומר לא היה שקר במה שאמרתי "אחתי היא", שהרי לא אמרתי בזה שהיא פנויה, וממילא יתכן שהיא גם אחותי וגם אשתי. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק; ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק (כא ט-ו)

שרידי יאודה

רבי יהודה אשכנזי זצ"ל

מאחר שישמעאל אינו יורש את אברהם יכול הוא להשפיע לרעה על יצחק

יש לדקדק, שמלשון הפסוק משמע, שהשעם לבקשתה של שרה לגרש את ישמעאל הוא "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק". ותמוה, וכי מאחר שאינו יורש ראוי לגרשו.

ויש להקדים את דברי הגמ' בקדושין (ב) שהקשתה עה"פ "כי יסיתך אחיד בן אמך וגו' לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואתיך" (דברים יג, ז), מדוע הדגיש הפסוק "אחידך בן אמך", והלא גם אח מאב יכול להסית

אבל הענין כף הוא, דבאמת המצוה עצמה אין לה תשלומים בעולם הזה, אבל הנזירות וההדור וכיוצא בו במצוות אבותינו, אותו הזכות אנו אוכלים. והנה התורה הקדושה ספרה לנו מקדם מכל ההקנות והנזירות שעשה אברהם אבינו ע"ה לקיים מצות העקדה, השפים בפקר, חבש בעצמו את חמורו, ובקע עצי עולה וכו', להודיענו כי מכל זאת אנתנו אוכלין בעולם הזה, אבל עקר המצוה שעשה אברהם אבינו ע"ה ביום השלישי נשאר לנו לעתיד לבוא. **וזוהו** שאמרו רז"ל, 'יתינו מים' רצה לומר כל מה שאנו אוכלים בחיינו, הוא ממה שעשה אברהם אבינו ע"ה ביום השלישי, ויתנו מים הראשונים, הוא הנזירות וההדור כנזכר לעיל. אבל ביום השלישי, רצה לומר במה שעשה ביום השלישי, דהוא עקר מצות העקדה, על ידי זה 'קמנו' לעתיד לבוא ונתנה לפניו.

אמרות ה'

רבי משה אריה לייב ליטש-רוזנבוים זצ"ל
הליכת יצחק בזריות אף שנשא על גבו
עצים רבים

יצחק אברהם את עצי העלה וישם על יצחק כנו ויצחק בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו (כב ו). יש לומר דהפסוק הודיע לנו זריות דיצחק, דודאי מדכתוב וישם על יצחק בנז, דודאי היו עצים מרבים, ומסתמא עצים הצריכים לכלות עולה על המוקדה בלילה כליל צריכים להיות עצים מרבים, ואם כן היה יצחק הולך מטען במשא, ואברהם היה הולך בקל עליו לא היה טעון משא כי אם אש ומאכלת, ואפלו הכי הלכו יחדיו בשוה, והודיענו זריות דיצחק למצות השם ב"ה שהיה בזריות ובנגל כמו אברהם.

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

מדרגת המלאכים הנכבדים מהמצות כפי הנזירות והנראה

כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשבת את בנך את יחידך ממני (כב יב). ויש לדקדק בתבת 'ממני', וכי ח"ו למלאך הקריב אברהם, והיה לו למלאך לומר 'נאם ה' כמו באמירה השנייה.

אמנם יש לומר, דהנה ידוע דמכל עשייה של מצוה נברא מלאך, וגם ידוע דלפי גדל אהבה והנזירות והנראה והפנויה בעת עשיית המצוה, כף הוא מדרגתו של המלאך הנברא מהמצוה הזאת.

בו יותר מבשלוחו, אם אפשר לעשותו על ידי אחר יותר בזריות אם עדין המצוה בו יותר מבשלוחו.

ונראה שאם אפשר לעשות את המצוה בזריות יותר על ידי אחר, בודאי מצוה מן המבחר לעשותה על ידו ולא על ידי עצמו.

ויש להביא ראיה ממה שכתוב אצל אברהם אבינו ע"ה ויתן אל הנער וימחר לעשות אתו, ולכאורה וימחר לעשות אותו יתור, אלא בא הכתוב ללמדנו לתן טעם לשבח למה לא עשה אברהם אבינו ע"ה בעצמו מטעם מצוה בו יותר מבשלוחו, ובא הכתוב כמתרין וימחר לעשות אתו, שלכך בחר בו ולא עשה בעצמו משום שהוא היה ממחר לעשותו.

ספר התניא

רבי שלמה זלמן שניאורסון זי"ע
עקר חשיבות מצות העקדה כמה שהלך
אברהם אבינו בזריות לשחט את בנו

כי הנה מלבד הידוע לכל גדל מעלת הנזירות בכל המצוות, הנאמר ונשנה בדברי רז"ל לעולם יקדים אדם לדבר מצוה כו', וזריותה דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם.

כי העקדה עצמה אינה נחשבת כל כף לנפיון גדול לערך מעלת אברהם אבינו ע"ה, בשגם פי ה' דבר בו יקח נא את בנך כו', והרי כמה קדושים שמסרו נפשם על קדשת ה' גם כי לא דבר ה' כם. רק שאברהם אבינו ע"ה עשה זאת בזריות נפלאה, להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו, וממנו למדו רז"ל לקיים כל המצוות בכלל. (אגרת הקודש כא)

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

ישראל נוזנים בעולם הזה מכת ההכנות והזריות של אברהם אבינו למצות העקדה

במדרש רבה (נו א): 'ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וגו', זה שאמר הכתוב (הושע ו ב) 'יתנו מים ביום השלישי יקמנו ונתנה לפניו וכו' ע"ש. ויש לפרש דהנה אמרו חז"ל (קידושין לט): שבר מצוה בהאי עלמא ליכא, והטעם אחרי פי המצוה הוא ענין רוחני, אין העולם ומלאו פדאי לשלם אפלו שבר מצוה אחת, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"א) 'יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, אם כן היאך אנו נוזנים בזכות המצות שעשו אבותינו.

המצוה, בכל זאת הוא רב ורחוק, יען כי תוחלת ממשכה היא לו ורוצה לעשות המצוה מיד, מה שאין כן להפך מי שעושה המצוה בעצבות רק מההכרח, אז אף אם הזמן והדרך רחוק, בכל זאת קרוב הוא אצלו.

על כן ספר לנו זה הקרא לשבחו של אברהם, אף שפבר היה ביום השלישי שהלך בדרך ואין הדרך רחוק עוד, כאשר אמר לנו רבינו ז"ל והנער גלכה עד פה, בכל זאת הוא ראה גם דרך זה המועט למרחק רב, מרב השתוקקות לעקר ולהעלות את בנו, על כן אמר ויבא את המקום מרחק, שאצל אברהם גם זה הקרוב היה רחוק.

מצוות הפרשה

עבודת הנזירות

חתם סופר

רבי משה סופר זצ"ל

קדימת הנזירות לעשיית מצוה מן המבחר

וימחר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עגות (יח ו). בתשובות רדב"ז (ח"ד סי' א) מסתפק אי זריות מצוה עדיף, או מצוה מן המבחר עדיף, והעלה דלמהר המצוה עדיף אפלו לא יהיו מהמבחר כל כף.

הנה אברהם אבינו ע"ה מתוך זריותה אמר קמח, אף על גב דסלת מבחר, מכל מקום זריות עדיף, על כן מהרי דיקא, אף שרה סבידא ליה מבחר עדיף מזריות, על כן היתה מנפה הקמח בשלש עשרה נפה לעשותו סלת, כמו שכתב רמב"ן שמזה הקמח עשתה סלת, ואיתתא לא אכפת לה בזריות.

והנה בין כף פרסה נדה ונטמא לחם ולא הביאה, ואלו היתה זריות למהר לאפות קמח עדין לא פרסה נדה והיתה מביאה לחם. (פתיחה למסכת חולין)

שבט מיהודה

רבי יהודה גרינוולד זצ"ל

עשיית המצוה בזריות על ידי אחרים קודמת מלעשותה על ידי עצמו

ואל הכור רץ אברהם ויצחק כן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימחר לעשות אתו (יח ז). איתא בגמרא (קידושין מא.) מצוה בו יותר מבשלוחו. יש לחקר בגדר 'מצוה

והנה פאן המלאך הזה אשר בא אל אברהם היה אותו המלאך שנברא על ידי מצות העקדה, והשתא אתי שפיר מה שאמר המלאך עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה וגו' ממני, רצה לומר על ידי מדרגתי הגדולה אני יודע את גדל מעלתך ביראת ה', ו'ממני' אני יודע זאת.

זרוע ימין

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א שכתב הוריו בעולם הזה כתב הרב יעב"ץ בסוף משנה זו, דזריזות ורחוב והדור מצנה אוכל פרות בעולם הזה. ושרש דבריו מסוגית קמא הנזכרת. וכו' אפשר לדרוק הכתוב פרשת אחרי (ויקרא יח ה) 'ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה', וראיתי שפרשו משם הרב שני לוחות הברית, דתבת וחי' הינו זריז, כמו שפרשו 'בן איש חי' (שמואל ב', כג ט). והפנה, 'אשר יעשה אתם האדם וחי', שייזדרו בהם בזריזות נמרץ. עכ"ד. ולדרכנו אפשר, דרמזו הכתוב דאם יזדרו האדם במצות בכל אפני הזריזות, להקדים ולעשותם מן המבחר וכיציא, שהם כלם תולדות הזריזות, זה יועיל לחיות, כי יאכל פרות בעולם הזה, וזה שנאמר 'אשר יעשה אתם האדם וחי', שייזדרו, וכו' וחי' בהם, שייאכל פרות, 'אני ה' המשלם שכר גדול כרב גדלו, והפרות עולים לחשבון גדול עצום ורב. וימזה למדנו, שעקר עשיית המצות הן בזריזות ורחוב והדור. (אבות פ"ב מ"א)

נתיבות עולם

רבי יהודה לינא מפרנא זצ"ל

מעלת האדם מהמלאכים על ידי הזריזות

ומאחר שהתבאר פי מעלת המצנה, בזה נחשב האדם יותר מן המלאכים מצד שהוא גובר על יצרו, דבר זה מתייב גם כן שיעשה המצנה בזריזות היותר גדול.

וזה, כי כבודת הגוף מונע האדם מן הזריזות, וכאשר הוא זריז במצות השם יתברך, בזה גובר האדם על גופו המונע אותו, וכאשר האדם גובר על המונע אותו בזה הוא גדול מן העליונים שאין להם שום מונע, והאדם אשר יש לו מונע והוא גובר על המונע ועושה המצות, בזה מעלתו יותר גדול מן העליונים. (נתיב התורה פ"ז)

נתיבות עולם

רבי יהודה לינא מפרנא זצ"ל

על ידי הזריזות זוכים לחיי עולם הבא

וזריזות במצות הוא שמביא אל חיי עולם הבא מטעם שאמרנו, כאשר עושה המצנה ואין מונע לו כבודת הגוף, זוכה לעולם שהוא בלא גוף.

וכנתיב השלום גם כן בארנו, שהזריזות במצנה על ידי זה המצנה היא אלהית לגמרי, ולא כן כאשר האדם עושה המצנה בעצלה, שהעצלה הוא מן הגוף ואין המצנה אלהית, ולכך ראוי שיהיה האדם זוכה על ידי מצנה אלהית לגמרי אל עולם הבא הנבדל מן הגוף [וכו'].

עקר שכר המצות על הזריזות כי בו תלוי שלמות המצות

הזריזות שיש לאדם במצות בוראו, דבר זה הוא שלמות המצנה, שבזה

נחשב שהוא עושה המצנה בשלמות לגמרי. ובפרק קמא דברכות (ו:) אמר אביי אגרא דפרקי ריהטי וכו' וכבר התבאר זה למעלה, וכל זה פי הזריזות למצנה הוא עקר שכר המצנה, מפני שעושה המצנה בשלמות כאשר עושה בזריזות, וכל שהוא בשלמות הוא עקר התשלומין, פי השלמות גורם תשלומין. (נתיב הזריזות פ"ב)

נפש חיים

רבי חיים פאלאגי זצ"ל

שכרו של הזריז במצות

זוכה ומקבל פני שכניה מי שהוא זריז במצנה, כדמשמע במנחות (מג:), ועם ששם נאמר לגבי מצות ציצית, ללפינן מנה לשאר המצות, כמו שכתבתי במקומות אחרים בדרשות.

זריז במצות זוכה לאריכות ימים. רז"ל במדרש רבה (פכ"ב), ואמרו שם דיהושע נתקצרו ימיו על שהאריך במלחמת ל"א מלכים, ובקונטרס ישמח חיים (מערכת ח) נתתי טעם בזה דהזריז במצות נקרא 'חי', וכמו שכתב הרב של"ה, ע"ש.

הזריז במצנה יש לו שכר על הזריזות ושמחת המצנה וזולת מעקר המצנה. מהר"ש יפה בכראשית רבה (ע א), וכתב שם דהוא הדין נמי הבורח מן העברה בזריזות מכל פרטי העברה יע"ש.

גם על ידי מצות הזריזות זוכה האדם לחיי העולם הבא ויחמקם המצות, ויגיע לו מהם חיים והטוב והברכה, ועם העצלה יביא עליו הפנות ב"מ, והרעה וקללה רח"ל. רבנו בחיי ריש פרשת ראה.

מעשי צדיקים

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וינרץ לקראתם מפתח האהל (יה ב) בעת שנולד להרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א בנו הבכור רבי חיים אהרן, הוא שקה בבית חותנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זיע"א. לקראת ברית המילה הגיע לסאדיגורה אביו הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א להשתתף בברית המילה, והתעכב במקום עד ליום השלישי למילה. בעת שהסבו האחים הצדיקים לסעודת 'שלישי למילה' ונתנו יד זה לזה בברכת לחיים כנהוג, נענה הרבי מסאדיגורה ואמר לאחיו ומחתנו הרבי

מטשורטקוב, "היום הוא יום השלישי למילה, אצל אברהם אבינו מצינו שבאו שלשה מלאכים ביום השלישי למילתו, אחד לרפאות את אברהם, השני לבשר את שרה, והשלישי להפך את סדום. כן יעזר לנו השי"ת גם היום בשלשת הענינים הללו, שתהיה רפואה שלמה להרף הנמול, שנתבשר בקרוב בפקידת בני רבי שלמה גניו, שהיה חשוף בגנים, וגם שתהיה מפלה למשכילים והאפיקורסים בטשורטקוב. אמר לו הרבי מטשורטקוב כלשון הגמרא (ברכות י.), 'מי כתיב (תהילים קד לה)

יתמו חוטאים, הלא נאמר 'יתמו חטאים', ענה לו הרבי מסאדיגורה, 'עליהם נאמר (משלי ב יט) 'כל באיה לא ישוּבו', הרשעים האלה נשרשו ברשע ואין להם עוד תקנה". אולם הרבי מטשורטקוב לא הרפה והוסיף לאמר, "הרי יכול ה' יתברך לעשות להם חתירה מתחת פסא פבודו ולקבלם בתשובה", ובכך נסתמה שיחת קדשם ולא באו לידי מסקנא. אחר תשע שנים התבטא הרבי מסאדיגורה באזני חתנו הרה"ק רבי נחום בערניני זיע"א, "זה זמן פביר היה לי וכוונ עם אחי

בענין המשפילים מטשורנוביץ, עתה מתחרט אני שלא הסכמתי לדבריו". (הנאדר בקדושים)

ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך (יה ז)

בחביבות יתרה מקבל היה הרה"ק רבי חנוך גד יוסטמן מפילץ זיע"א הי"ד בביתו כל יהודי יהיה אשר יהיה, ביתו היה פתוח תמידו כסדרם לאורחים, כשהרבי רגיל להציע במו ידיו את המטה לאורחים.

פעם סרב אורת, וטען כי אין זה לפי כבודו של הרבי להציע מטות, "הנה טועה", תקנו הרבי, "אתה חושב שאני מציע לך מטה ולא היא, אני מציע לעצמי מטה לעתיד לבוא". (מעדני אשר)

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם (יה ז)

מעט באדם נכבד שנחשד מחברו במעשה שאינו הגון, כה מבסס היה החשד, עד שנגנס החושד אל הרה"ק הפני מנחם זיע"א להתיעץ כיצד עליו לנהג לאור החשד, בצטטו מאמר העולם כפדהו וחסדהו.

ענהו הרבי, "רב לך, בכל כגון דא ראוי לנהג כמאמרו המחקם של הרה"ק המקור ברוך מסערט ויזניץ זצ"ל שאמר שאברהם אבינו ע"ה למדנו בהכנסת אורחים שאם יש לחשד באורחים שמא הם ערבים המשתחווים לעפר רגליהם, לחשד זה מספיק 'יקח נא מעט מים', לעמת זאת לצרף לכבדם בהכנסת אורחים, הרבה אברהם אבינו בג' לשונות בחדל. ללמדנו שה'כפדהו' צריך להיות במדה מרבה, ואלו 'לחשדהו', די במעט מים.

משרעה שלא נתקרה דעתו של הנכנס, יצא מגדרו ואמר, "הנני יושב על כסא רם ונשא של האדמו"ר מגור ומן השמים מסייעים אותי להנות את הצבור בעצה ותושיה, הנני אומר לך בפה מלא שהדבר בו אתה חושד לא היה ולא נברא, יכול אתה לסמוך על דברתי כאלו הייתי נוכח במקום". ברבות הימים אכן נתברר אמתות הדברים. (תולדות הפני מנחם)

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם (יה ה)

שמעתי מפי הרה"ק אב"ד אודווארי זצ"ל בעל מחבר אהלי יעקב, שפעם הוזמן הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א לעיר הבירה בודפשט לשבת קדש, ברחבי העיר יצא

הקול שבא צדיק גדול לעיר, ובאו הרבה אנשים יראים ושלמים לשלחנו הטוהר.

בתוך הבאים היו שני אנשים ריקים, שבאו בעבור שיהיה להם מה לספר אחר כך ולעשות צחוק וליצנות, כאשר ראו שכל הקהל הולכים לקבל שירים ממאכלי הצדיק, הלכו גם הם כדי לעשות צחוק מזה, אחד מהם זרקו על הארץ, אבל השני אכל את השירים.

בשחזר האוכל מהשירים הקדושים לבית אביו, התחיל להקיא כל מאכל שהתחיל לאכל, הדבר חזר ונשנה בימים הבאים עד שנפל למשכב, והרופאים לא ידעו כדת מה לעשות, מעולם לא ארע ולא נשמע כזאת.

תקרו אבותיו היכן היה קדם ומה ארע שכן החל לסבל, עד שגזפר כי מעת שהיה אצל הרבי מצאנו ואכל מהשירים, התחיל להקיא, נכנסו אל הקדש פנימה, ושאלו מה עשה עם בנם שאינו מסגל לאכל מאותו זמן.

השיב הרבי שהוא לא עשה לו מאומה, רק מאחר ואכל מהשירים, כבר אינו יכול לאכל עוד מאכלות אסורות, זה כחם המיחד של השירים שכל האוכל מהם אין ביכולתו לקחת דבר אסור בפיו והוא מיד מקיאו, תוכלו לנסות את הדבר אם תלכו למשפחה כשרה ותקחו מביתה דבר מאכל, אז תבחנו האם יוכל לאכלו.

ההורים עשו כך, בקשו משכנם שהיה איש ירא וחרד לדבר ה' ונתן להם מאכל כשר, נתנוהו לבן ואכל בלא להקיא, מאז כל המשפחה התעוררה ושבה בתשובה, עד היום נשאר מיוצאי חלציהם בארצות הברית, ביניהם אנשים חשובים יראי ה' וחושבי שמו.

על דרך זה אמרתי לפרש מה שאמר אברהם אבינו 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על פן עברתם על עבדכם', מדוע אמר וסעדו לבכם לשון יחיד ולא אמר לבכם, הרי יש לכל אדם שני לבבות פדכתיב 'בכל לבבך'.

אמנם דברי רש"י ידועים, מגיד שאין יצר הרע שולט במלאכים, אבל הרי אברהם אבינו עצמו לא ידע שהם מלאכי ה', אך לדברינו אתא שפיר, כי השירים של אברהם אבינו בודאי היו יכולים לפעול שלא יהיה להם רק יצר טוב, ולא ישלט בהן יצר הרע.

זה אמר להם אברהם אבינו 'ואקחה פת לחם', אם תאכלו אצלי לחם, אז וסעדו

לבכם, זה יפעל אות לטובה שיהיה בקרבכם רק לב אחד לדעת את ה' ולא ישלט בכם יצר הרע, ולא רק לעת עתה, אלא אף אחר תעברו, מעתה ועד עולם. אחר גמר אמר 'כי על פן עברתם על עבדכם', הינו בשביל ענין עבודה זו בלבד, הייתם צריכים לבוא בצל קורתך. (נרם שלמה)

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו (יה ה) **בשנות** ילדותו של הרה"ק האמרי אמת זיע"א, היו עוקבים החסידים אחר המבכנים שערך לו אביו הרה"ק השפת אמת זיע"א, השאלות והתשובות שהספיקו לקלט בהדמנות שונות, עברו ביניהם מפה לפה מאיש חסיד אל רעהו.

ספר החסיד הישיש רבי בן ציון אוסטרובר ע"ה, "יום אחד פגשתי את הילד בחצר בגור, ושאלתי מה למד היום מפי אביו", מיד השיב שלמדו חמש רש"י בפרשת וירא והמשתתי לחקרו, "האם הקשית מה על אבא", והשיבני, "אכן, הקשיתי".

רש"י אומר בפסוק 'וסעדו לבכם' בשם מדרש, 'לבכם אין פתיב פאן אלא לבכם, מגיד שאין יצר הרע שולט במלאכים', שאלתי הרי אברהם אבינו סבור היה שהם אנשים ולא מלאכים, מדוע הוא אמר לבכם".

מה תשובה השיב אבא, "הוסיף ושאל רבי בן ציון, "אבא הסביר לי שאיש צדיק שומרים עליו שלא יוציא מלה בלתי נכונה, גם אם אינו מרגיש במציאות הסובבת אותו ואינו יודע דברים פהויתם, משגיחים משמים על מוצאות פיו שלא ישנה מן האמת".

האם ספקה אותך תשובה זו, לא הרפיתי ממנו, "לא", הודה לי הינוקא, "חזרתי והקשיתי לאבא, איך לא הבין אברהם אבינו שאלו מלאכים, אחרי ששמו בפיו משמים לבכם במקום לבכם".

נסה רבי בן ציון להוציא מפי הילד מה השיב השפת אמת על שאלתו האחרונה, אך באותו רגע כבר קצרה רוחו של הילד שעקר רגליו ונרצח, "לא זכיתי לשמע ממנו", השלים רבי בן ציון את ספורו. (ראש גולת אריאל)

וימחר אברהם האלה אל טרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לנשי ועשי עגות (יה ו)

לפני כל תחלת זמן בישיבתו הקדושה, בעת שהבחורים התכוננו לקראת

עם בני אדם, אברהם שמח יותר להכניס אורחים בני אדם מאשר מלאכים, שאינם זקוקים לגמילות חסדים. (סדר הדורות החדש)

גרש את האמה הזאת ואת בנה (כא י)

ספר ראש ישיבת חברון רבי אברהם פרבשטיין זצ"ל, הגיע אלי מכתב מהחזון איש זצ"ל בו הוא בקש שיקבלו לישיבת חברון בחור מסוים, ואז הגיע הבחור עם סנדלים בלי גרבים וללא חליפה, בדקתי וראיתי שהוא כלי, אך חזונו לא הייתה של בן ישיבה, שוב התברר שלא די שקפה של שרצים עומדת מאחוריו, אלא גם מלפניו, הרהרתי כיצד אקבלו לישיבה.

נסעתי לחזון איש ושאלתי איך אוכל לקבלו, הרי מצינו בתורה גרש את האמה הזאת ואת בנה' כדי שייצחק לא יקבל השפעה רעה מישמעאל, במקרה שלפנינו אמנם ישפע הוא לטובה מהישיבה, אבל אחרים יכולים לקבל ממנו השפעה לא טובה. השיב לי החזון איש, "אין למדיו מלפני מתן תורה". (מעשה איש ח"א)

ויאמר קח נא את בנה את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המדינה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך (כב ב)

בשנים הקשות של גזרת הקנטוניסטים האמה, בהן חטפו הרוסים הרשעים באכזריות ילדי ישראל מבית הוריהם לשרת בצבא הרוסי, נסו הרשעים לצוד ברשתם בן יחיד שנולד לאמו לאחר חמש עשרה שנים, תוך כדי חטיפה נהרג הילד, ולא היה מי שייספים לספר לאם השכולה על האסון הקשה.

בלית ברך התנדב רב העיר להודיע לאם, ואמר לה, "תפסו את הילד שלף לצבא", היא פרצה בכי ואמרה, "לא שנה לי כל החיים שלו אם הוא יחיה שם כמו גוי, הלואי שהוא ימות כיהודי, ולא ימשיך לחיות כגוי".

בין שאמרה כן, אמר לה הרב, "דעי לך שהוא באמת נהרג בזמן החטיפה", והודיע לה להתכונן להלוויה. בשעת הלוויה בכתה ואמרה, "אני מודה לך הקב"ה שהפקדת אצלי בן ונתת לי לשמרו כיהודי, ואני מחזירה לך את שלף". השומעים בכו בהתרגשות ובהתפעלות, מכחה של אם ביישראל גם בזמני צרה לא לאבד את האמונה בקב"ה. (טעם ודעת)

דלת הבית. להפתעתו פתח הרבי בעצמו את הדלת ואמר לו "שלום עליכם ר' הלל", ומיד נכנס אל חדר המבשלות להביא לו אכל.

משראה הרבי כי יש לר' הלל עגמת נפש רבה מכך שהרבי עומד ומשמש אותו, אמר לו, "אל תהיה בטלן, אימתי באה לידי מצוה גדולה כזו, הלא אין נותנים לי לקים אפלו מצוה אחת". (טיה זקנים)

ויפצר בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעט להם משתה ומצות אפה ויאכלו (יט ג)

בנת שהגיע הרה"ק רבי לייב שרה'ס זיע"א לעיר לבוב, בקש להתאכסן בה בבית אחד הגבירים, אך הלה התחמק מאחר וזה עתה התאכסן בביתו אחד הצדיקים, והוא עדין תחת רשם הטרח והטרדות שהיה לו בגין אותו אורח.

פנה רבי לייב למשרת הבית לאמה, "בבקשה, היכן אוכל לקבל חדר להתאכסן בו, המשרת נגש אף הוא לבעל הבית, אך הלה סרב לתת לו חדר באמרו, "מה לי ולו כי בא אלי", פנה רבי לייב לאכסניה אחרת, ובה נתקבל לרצון.

לא עבר זמן רב ובכל העיר יצאה השמועה כי רבי לייב שרה'ס הגיע לעיר, והוא מתאכסן באכסניה פלונית, הבין הגביר כי האורח היה הרב הקדוש רבי לייב, הלך אליו לפיסו, והציע לו חדר נאה בביתו להתאכסן בו.

נענה רבי לייב ואמר לו, "רבותינו הקדושים יחסו מצות הכנסת אורחים לאברהם אבינו עליו השלום, אך לכאורה קשה, הלא מצינו באמת גם אצל לוט ממש ענין הכנסת אורחים כמו אצל אברהם, עד שמצינו כי הפציר בהם כמו שכתוב 'ויפצר בם מאד' וכו' ויעש להם משתה ומצות אפה, ואלו אצל אברהם לא מצינו כלל שהיה מפציר באורחים שיסורו לביתו.

אלא האמת שלוט כלל לא היה מכניס אורחים, כמו שנאמר 'ויבאו שם המלאכים סדמה' וכו' ויקם לקראתם, בודאי מלאכים רצה כל אחד להכניס לקורת ביתו, לוט ראה מלאכים, לכן קם לקראתם והפציר בהם שיסורו אליו.

אמנם על אברהם אבינו העידה התורה הקדושה, 'וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, ראה אנשים ובמדדו אמרו שהיו בדמות ערבים, אף אף על פי כן רץ לקראתם, מפני שהיה מכניס אורח באמת וגומל חסדים

חק למודם החדש בזמן הקרוב, דאג הרה"ק רבי מנחם מנדל מיישווא זיע"א גם למזונם וכלכלתם לכל ארך הזמן הבא.

יושב היה ומתכנן בצותא עם הבחורים את החלקה היומית של הימים אצל בעלי הבתים שבעיר זה בכה וזה בכה, סדר הכל מבעוד מועד כדי שיוכלו לעסק בתורתם באין מפריע, ודעתם לא תהא מטרדת על המחיה ועל הכלכלה.

רב תושבי העיר קבלו בחדוה ובנפש חפצה את בחורי הישיבה שבאו לסעד בביתם, אף למרבה החרפה היה מספר מצער של בעלי בתים שנהגו צרות עין בבחורים, נתנו להם רק לחם צר ומים לחץ כאשר הם ובני ביתם סועדים פהגן.

המליץ על כן הרבי מיישווא בצחות והקשה, מדוע בתחלה אמר אברהם אבינו לאורחיו 'ואקחה פת לחם' ולבסוף נתן להם ג' לשונות של בקר, אלא התכונן לרמוז בכך על הבחורים שאוכלים, כי בעל הבית בעצמו אוכל סעודה בשירת הגונה ואלו לבחור הוא אומר, 'ואקחה פת לחם', אתו לך חתיכת פת חרבה לסעודה, ובזה 'וסעדו לבכם', תאכל ותשבע.

לכן אומרים לבעל הבית, כן תעשה כאשר דברת, במטותא ממך, תנהג בנפשך כאשר דברת לבחור המסכן ותאכל אתה פת חרבה, אבל מאחר שבאמת בעל הבית אינו מסתפק בפת לחם חרבה אלא אוכל בשירים ומעדנים, עליו להעניק גם לבחור מאכלים מבחרים כפי שהוא נוהג בעצמו.

על כן נאמר 'וימחר אברהם האלה אל שרה', צוה עליה להכין עוגות, והוא בעצמו רץ להביא בשר בקר, והאכילם ג' לשונות. לימים פעלו דבריו הנזקקים את פעלתם, וכחלף זמן התייחסו גם בעלי בתים אלה בכבוד הראוי לבחורים שבאו לסעד בצל קורתם. (הגאון הקדוש מיישווא)

ואל הבקר רץ אברהם (יח ז)

ספר החסיד ר' הלל גרשון על אותה פעם שהגיע לעירה בעלז באמצע הלילה, כל בתי העירה היו חשוכים ורק בבית הרה"ק רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א דלק אור.

בהיותו רעב ועיף מטרח הדרך לא הרהר ר' הלל מה הוא עושה, סבר שמו הסתם נמצאים משמשים בבית הרבי, והקיש על

פרשת וירא

בעתו ובזמנו - יושלך הנתבע לכלא ויוחרם כל רכושו לטובת התובע.

הנתבע הלך לביתו אבל וחפוי ראש, תוך כדי שהוא מהרהר בדעתו שאפילו אם ירצה לשלם את החוב - אין באפשרותו לעשות זאת, שכן כל רכושו, נכסי דניידי ונכסי דלא נייד, אינם שווים את הסכום העצום הזה של מאות אלפי הדינרים. אין זאת אלא שהסוחר הרמאי ביקש להרוויח בכפליים: גם לנשלני מכל רכושי עד הפרוטה האחרונה, וגם לראותני נמק בכלא עקב כך שלא שילמתי את כל חובי אותו שיקר ובדה מליבו.

חלפו מספר ימים ואל אזנו של הסוחר הנתבע הגיע השמועה כי צדיק בא לעיר: רבינו האביר יעקב זיע"א הגיע לעירם אוראן, וכי ניתן להכנס אל מעונו לדבר ישועה ורחמים. מיהר הסוחר העשוק ובא לפני רבינו כשדמעתו על לחיו והוא בוכה וכואב על העוול שנעשה לו. הוא סיפר לרבינו את כל המאורע, ורבינו שהקשיב לו נענה ואמר לו בהארת פנים: ניכרים דברי אמת! רואה ומכיר אני שכל דבריך אמת וצדק, ובוודאי האלוקים יבקש את הנרדף ויעמוד לצידך להצילך מצרה זו במהרה. ועוד הוסיף לו דברי ניחום ופיוס רבים, וביקשו להתחזק באמונה ובביטחון כי בוודאי יושע במהרה מכל צרה וצוקה.

תיכף ומיד לאחר שהעשיר הנתבע עזב את ביתו של האביר יעקב, כשהוא סמוך ובטוח שקרובה ישועתו לבוא וצדקתו להגלות, שלח האביר יעקב להזמין אליו את הסוחר הרמאי. תחילה סירב הסוחר לבוא, אולם האביר יעקב שלח להודיעו כי הוא מסתכן בנפשו אם הוא לא יגיע אליו תיכף ומיד. העשיר שידע כי רבינו 'עניש וקטיל' רעד על נפשו והגיע לאכסנייתו.

פתח האביר יעקב ושאל את העשיר: האם נכון הוא הדבר שעשיר פלוני חייב לך מאות אלפי דינרים? הנהן העשיר בראשו ואמר: בוודאי ובוודאי, הכל אמת ויציב! סחורה רבה סיפקתי לו בשווי עצום, והנה עתה הוא מסרב לפרוע את חובו. אלא שבית המשפט כבר אמר את דברו ואם הוא לא ישלם הכל עד הזמן שנקבע, הוא יושלך אחר כבוד אל בית הכלא וכל רכושו יעבור אלי.

שמע האביר יעקב את דברי הרהב של העשיר ואמר לו: אם כדבריך הוא, הואל נא

סחורה רבה שסופקה בתקופה האחרונה, ותמורתה לא שולמה, וכי עליו לשלם את החוב תיכף ומיד, ולכל המאוחר עד שבועיים ימים מיום קבלת המכתב.

הסוחר שקיבל את המכתב לא ידע את נפשו: מעולם הוא לא הזמין סחורה אצל השני ובוודאי שגם לא קיבל ממנו שום סחורה. גם אצל סוחרים אחרים שהוא מנהל עימם קשרי מסחר, הוא מקפיד לשלם תיכף ומיד, ומעולם לא הגיע לחובות רבים כל כך. נענה לו איפוא הסוחר במכתב משלו, בו כתב שכפי הנראה נפלה כאן טעות מסוימת, וכי אין הוא חייב לו אפילו שווה פרוטה. הוא לא קיבל ממנו סחורה, ואין לו סיבה לשלם כלום על דבר שלא בא לרשותו.

הסוחר השקרן לא התבלבל והגיע לבית הסוחר השני על מנת לאיים עליו ולהזהיר אותו שאם לא ישלם לו את כל הסכום הנקוב, הוא יתבע אותו בבית המשפט המחוזי. שם, כך הזהיר, תיאלץ לשלם את כל חובך בתוספת הוצאות משפט. מוטב תעשה אילו תשלם עתה את כל הסכום ולא תסתכן בדיון משפטי בו אין לך כל סיכוי, שהרי הרישומים בספרי החשבונות מעידים לחובתך.

הסוחר השני, ההמום מעזות המצח של חברו, התווכח עימו והודיעו כי יהיה מה שיהיה, הוא לעולם לא ישלם על סחורה שאותה לא קנה. לא יעלה על הדעת שבשקר ובכזב תוכל להוציא ממני כסף שלא כדין ושלא כמשפט. יש דין ויש דיין, וסוף האמת להתגלות ולצאת לאור.

הסוחר הרמאי לא איחר מלעשות דברו ומיהר להגיש תביעה מסודרת אל בית המשפט המחוזי, וכאסמכתאות לתביעתו צירף את ספרי החשבונות שלו בהם נרשמו משלוחי הסחורות כביכול לחנותו של הסוחר הנתבע, בעוד שאין כל כיתוב על תשלום הסחורה.

ככל שהסוחר ההגון הנתבע ניסה לשכנע את השופט הגוי כי מדובר בתביעת שווא קנטרנית לא עלה בידו להזיז את השופט מעמדתו הברורה: אני מאמין לספרי החשבונות, ומאחר וכתוב בהם כי קבלת סחורה ולא שילמת - עליך לשלם את כל הסכום במלואו. פסק הדין שהוציא השופט היה חד וברור: על הנתבע לשלם את חובו, אך מפני שמדובר בסכום גדול של מאות אלפי דינרים ניתנת לו ארכה של שלשה חדשים לתשלום, ובמידה והתשלום לא יגיע

עבירה ומתנייש בה

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר רבי ישראל אביחצירא זיע"א, הבבא סאלי, מעשה שהיה אצל זקנו הגדול כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב אביחצירא זיע"א, האביר יעקב:

הקנאה והשנאה והתחרות שהייתה בין שני הסוחרים העשירים המופלגים שבעיר אוראן, עיר הנמל בארץ אלג'יריה, הביאה את אחד מהם לרדת לשפל נורא ולעשות מעשה אשר לא ייעשה. הסוחר ביקש להכות בסתר את הסוחר השני ולהוציאו נקי מנכסיו כמצולה שאין בה דגים, וזמם לגזול את רכושו העצום של בעל דבבו ולהעביר במרמה את כל פרי עמלו ויגיעו לרשותו.

מחוקי הפיננסים במדינת אלג'יריה היה שרישומים בספרי חשבונות מסודרים יש בהם תוקף מוחלט עד כדי כך שלא ניתן לערער ולפקפק עליהם. טעמם ונימוקם של השלטונות היה שאם אכן הסוחר כתב זאת בספרי החשבונות הרי זו ראיה מוכחת כי הרישומים מעידים על עסקאות שנעשו, ועצם הרישום הוא הגושפנקא לאמתותם.

אין לדעת מה היה ההגיון של אנשי החוק באלג'יריה בהכרעתם זו, עד כדי שאין אחריו ערעור או הרהור, והלוא זו אפשרות לנוכלים וגנבים לעשות ככל העולה על רוחם ולגנוב כספים וסחורות תחת הכיסוי של רישומים מזויפים?! אולם כך הייתה המציאות.

פרצה זו שהייתה פתוחה כפתחו של אולם אכן קראה לגנב, ואותו סוחר רשע שהתקנא בחבירו החליט להשתמש בפטנט זה כדי לאמלל את הסוחר השני ולגזול את ממונו. בתוך ספר החשבונות שניהל החל הסוחר לכתוב שלל עסקאות מכירה שונות של סחורה רבה שכביכול מכר לסוחר השני. וכך ציין במשך הזמן בתוך הרישומים כי מכר סחורה בשווי של מאות אלפי דינרים, שהתמורה עליהם עדיין לא שולמה לו.

לאחר שמלאכת הזיוף הושלמה ופנקסי החשבונות של הסוחר העידו שהסוחר השני חייב לו סכום של מאות אלפי דינרים, ניגש הסוחר לשלב השני של הגזלה: הוא שלח מכתב רשמי ומסודר לסוחר שכביכול קנה ממנו את הסחורה ובה הציג לו דרישה לתשלום מיידי של מאות אלפי דינרים. במכתב ציין כי התשלום הנדרש הוא עבור

את נשמתו לבוראה. רבינו שהיה נוכח בשעת יציאת נשמתו של העשיר ציווה שיעשו לו לוויה גדולה ושכבוד רב יעשו לו במותו, שכן מדובר בבעל תשובה שהודה על האמת וחזר בו מעוונות מתוך בוש רבה, ובשל כך יזכה לגן עדן ויהיה מבני העולם הבא.

על דברי המדרש (בראשית רבה, נא ט):
'רבי תנחומא בר רבי חייא משם רבי הושעיא תורגמנא: אין כל שבת ושבת שאין קורין בה פרשתו של לוט', הנראים כמדרש פליאה ממש, הגיד הרה"ק רבי יצחק מנשכזי זיע"א, בספרו 'תולדות יצחק', לפרשו כמין חומר, שיש בו הוראה על עניין התשובה עם הבושה, שעליה דרשו (ברכות יב): ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב: כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו - מוחלין לו על כל עונותיו. וכתב כך: ויש לבאר בדרך פשוט, דהנה 'לוט' גימטריא 'מה', וידוע כי 'חכמה' הוא [אותיות] 'כח מה' (זוהר ח"ג רלה:). וחכמה ובינה הן תרין ריעין דלא מתפרשין (ראה שם סכ). ובינה היא שורש התשובה ('לָכְבוּ יְבִין וְשִׁב' - ישעיה ו ט). ואיתא במדרש (ראה במדבר רבה ג ח) 'תכלית הימים שבתות'. פירוש, כי שבת הוא זמן תשובה על כל הנעשה בששת ימי המעשה. ואיתא בגמרא הקדושה 'כל העובר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על עונותיו'. ולוט היה גם כן מתבייש מאד מהחטא שגרמו לו בנותיו, ובפרט שהוא היה שוגג בדבר, ולכן נמחלו לו חטאיו.

וזהו אומרים ז"ל 'אין לך שבת שאין קורין בו פרשתו של לוט'. פירוש, דכל שבת הוא זמן תשובה כנ"ל. והנה 'שבת' הוא אותיות 'בשת', ותיבת 'לוט' רמז לתשובה כמספרו כנ"ל, וכשעושים תשובה ומתביישים על החטאים כנרמז בענין שבת כנזכר, אזי מיד מוחלין לו על כל עונותיו. וזהו 'שאלין קורין בו פרשתו של לוט', שכמו שהוא עשה תשובה ונתבייש מחטאו ומחלו לו, כן כל מי שעושה תשובה ומתבייש, מוחלין לו על כל עונותיו.

כתב רבינו האביר יעקב זיע"א (אגזי המלך' תיקון הברית, כ): אמרו בעלי המוסר (ספר 'אורחות צדיקים' שער ג), **האמונה והבושה נצמדות, בהתבטל אחד מהן תתבטל האחרת, דאם אין לו בושה אינו מאמין שהשכינה כנגדו, ואם אינו מאמין שהשכינה כנגדו מאין תהיה לו הבושה.** נמצא שזו תלויה בזו. לכן צריך שיקבע האמונה בלבו כדי שתהיה מסוה הבושה על פניו.

למחול ולהגיע אל ביתו כי יש ברצונו להתוודות ולהודות על האמת.

האביר יעקב לא סירב לבקשה והגיע במהרה אל מיטת חוליו של העשיר. העשיר שהיה נראה כבר מינן וכמי שנשמתו עומדת לפרוח ממנו, החל להתוודות ולומר: רבינו הקדוש, מודה אני ששיקרתי וכל דבריי לא היו אלא מחמת קנאתי ושנאתי לסוחר ההוא. אני מוכן לבטל את התביעה, ובקשתי מכבודו שימחול לי ויבקש מהקב"ה שיכפר את עוונתי הקשה מנשוא ויצילני ממוות לחיים.

נענה האביר יעקב ואמר: נאות אני למחול לך בתנאי קודם למעשה שתשלח בזה הרגע להביא הנה את עורך הדין שלך, זה שהגיש עבורך את התביעה בבית המשפט, ויחד עימו את השופט מבית המשפט, זה שפסק לחובתו של הנתבע, ובפניהם תודה על האמת ואף תגיש תצהיר ברור בכתב ידך שכל דברייך היו שקר וכזב.

למרות שבקשה מעין זו הייתה לא מקובלת, שכן העורך דין והשופט לא היו רגילים להגיע לבתיהם של אנשים מהשורה, אלא מפני כבודו של העשיר הגדול, וגם מפני השמועה כי הוא מוטל על ערש דווי, הסכימו להגיע במהירות כשהם מוצאים אותו במצב גרוע ביותר.

האביר יעקב שנותר בביתו של העשיר והמתין לבואם של העורך דין והשופט, ביקש מהעשיר הגוסס לחזור על הודאתו, ולאחר שהודה והתוודה על האמת, כתב העורך דין תצהיר ברור מכל מה שנאמר, כשהעשיר חותם עליו וגם השופט הוסיף את חתימתו לרווחא דמילתא.

את התצהיר הכתוב והחתום נטל עמו האביר יעקב, תוך כדי שהוא פונה אל העשיר ואומר לו: דע לך שכבר נגזרה עליך גזירה ומוכרח אתה להפטר מהעולם, כיון שכבר חלפו שעות רבות מני אז שהזהרתך. אילו היית מקדים ומודה על האמת - היית יכול להישאר בחיים, אולם עתה כבר איחרת ודינך נחרץ.

למרות בכיותיהם של העשיר ובני ביתו ובקשתם מרבינו להמתיק את הדינים, לא נענה האביר יעקב לכן, אמנם הוסיף ואמר: אמנם נגזרה הגזירה ומוכרח אתה להיפטר מהעולם, אולם מבטיח אני לך כי תכנס ישר לגן עדן, בזכות כך שביישת את עצמך על העבירה שעברת וחזרת בתשובה שלמה תוך כדי שאתה מודה על האמת ומתוודה על חטאריך.

באותו רגע שהסתיימו עשרים וארבע השעות מאזהרתו של רבינו, השיב העשיר

להביא ממשרדך את ספרי החשבונות ותראה נא לי שם את הרישומים המעידים על אספקת הסחורה. הסכים העשיר ורץ במהירות להביא את הספרים לפני רבינו, תוך כדי שהוא מהרהר לעצמו: אם בכך מסתכמת בקשתו של האביר יעקב - מה טוב ומה נעים, שהרי רישומים אלו אכן קיימים בספרי החשבונות, שחור על גבי לבן, ועתה גם האביר יעקב יחייבו לשלם את כל האמור כאן.

בשובו אל בית רבינו וספרי החשבונות בידו, גילה האביר יעקב את אזני העשיר: דע לך שאין אני יודע ולו מילה אחת בשפה הצרפתית בה כתובים ספרי החשבונות האלו, אך עם זאת, מבקש אני ממך שתורה לי באצבע ותראה לי באופן מדויק את המקום של הרישומים המעידים כי הסוחר קנה ממך את הסחורה ולא שילם עליה.

הסוחר התפלא לשמע בקשה זו, שכן אם האביר יעקב אינו יודע ומכיר בשפה הצרפתית, מה תועלת יש לו בראותו את הרישומים בשפה הזרה לו לחלוטין, אולם כמובן מילא אחר דברי רבינו והראה לו את הרישומים. האביר יעקב עיין בהם במבט מעמיק וחודר, ולאחר שעה קלה של התבוננות, סגר את הספרים ואמר בקול: תדע לך שהאותיות בעצמם מעידות ואומרות כי שקר הם דוברות! מייעץ אני לך כי תחזור בך מהתביעה תיכף ומיד, כי מבקש אתה לעשות הון ולא במשפט, והיא לא תצלח.

העשיר התרגז לשמע דברי האביר יעקב ולא הסכים לקבל את הצעתו. אלא שהאביר יעקב לא נרתע מסירובו ואמר בנחרצות: נותן אני לך ארכה של עשרים וארבע שעות כדי למשוך את תביעתך מבית המשפט. היה אם תעשה זאת - מוטב, והיה אם לא - אם דברייך אמיתיים, תשאר בחיים, וזה יהיה ראייה לצדקת דברייך, והיה אם שקר דברת - לא תוסיף לחיות על פני האדמה.

בזלזול רב הגיב העשיר לדברי האביר יעקב. הוא חזר לביתו בראש מורם והמשיך לנהל את סדר יומו, אכל ושתה כהרגלו ואף הלך לבית העסק להמשיך בניהול עסקיו כרגיל. אלא שעם חלוף עשרים ושתיים שעות מאזהרתו של רבינו, החל לחוש בחולשה נוראה בכל גופו, וביקש ממשרתיו שימהרו ויקחוהו לביתו.

עם הגיעו לביתו, סיפר העשיר לבני ביתו את כל אשר אירע עמו, ואת אזהרתו הנוקבת של רבינו האביר יעקב. בשארית כוחותיו ביקש מהם לרוץ אל אכסניית הרב ולחלות את פניו בבקשה מעומקא דליבא

מילין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקוני אבינו

מִי־הָיָא

חֲזִקֹנִיא

חֲזִקֹנִיא דְאֲזִיִּיתָא יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

דברים טובים וקדושים באים בקושי

שהלך אברהם אבינו לעקוד את בנו ובאו המים עד צוארו על ידי השטן.

מכיון שכך יוקשה מאד מדוע לאחר שנאמר לאברהם אבינו מן השמים 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה' (בראשית כב יב), מיד 'וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (שם פסוק יג), מדוע לא חשש אברהם שהאיל הסבוך בקרניו הוא רק מעשה תעתועים של השטן למנועו מלעקוד את בנו, הרי עד כעת עשה השטן ככל שביכלתו להפריעו ממעשה העקידה, ושמא אף כעת השטן מבלבלו במראה האיל?

עפ"י פשט נראה לומר שכיון שהיה זה לאחר שנתגלה אליו מלאך ה' מן השמים ואמר לו שלא ישלח יד בבנו ואמר לו 'עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', יותר לא חשש יותר אברהם ממעשי השטן כיון שהיה בטוח שמשמים יעזרוהו לאחר שנתקדש ונאמר לו שהוא ירא אלוקים, ולכן היה בטוח שהאיל מקורו מצד הקדושה ועל כן לקחו והקריבו לעולה.

אך בשם המהר"ם שפירא מלובלין מובא שאמר על כך דברים נוקבים, שמכיון שהאיל לא בא לידי אברהם בנקל רק בקושי כיון שהיה סבוך בקרניו, מכך הסיק אברהם שאיל זה מקורו בקדושה, היות וכלל הוא בידינו שדברים טובים וקדושים באים בקושי, ואילו היה האיל מעשה תחבולת השטן היה בא הישר לידו בקלות ובנוחות.

בענין זה מסופר שכשנבחר המהר"ם שפירא וצ"ל לאב"ד בלובלין שאל וחקר אם היו בין תושבי המקום כאלה שהתנגדו לו, וכששמע כי היו כאלה שמח ואף הזמינם אליו לקרבם, ואמר כי עכשיו הנהו מרוצה ונכנס לתפקידו הנעלה ברצון ואומץ, כי כל עוד חשב שפעולת בחירת הרב המקומי נעשתה בלי התנגדות כל שהיא היה לבו נוקפו מחשש שמא יש בזה משום מעשה ס"מ להכשילו ח"ו, ואילו עכשיו הוא בטוח שמאת ה' היתה זאת לטובתו ולטובת העיר, כי ההתנגדות מסמלת קדושה, וכראיה לדבריו הביא פירוש זה על אברהם אבינו במעשה העקידה.

לשכנעו שמשטטה הוא במעשיו לעקוד את בנו, ובהמשך נעשה לפניו כנהר שוטף עד שבאו המים עד לצווארו של אברהם שזעק 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפשי' (תהלים סט, ב) עד שגער הקב"ה בשטן שילך לו.

[ע"פ מדרש זה הביא בדרכי משה 'או"ח ס' תקפ"ג) בשם מהרי"ל טעם למנהג תשליך בראש השנה שהולכין אל הנהר ואומרין פסוקי יודוי ותשובה, והוא כדי להזכיר זכות העקידה

וַיֵּשֶׁא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאֲחֹז בְּסִבְךָ בְּקִרְנָיו וַיִּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ (כב, יג).

יודעים דברי המדרש (ילקוט"ש בראשית צט) המתארים את דרכו של אברהם אבינו ע"ה לעקוד את יצחק בנו ע"ג המזבח, המדרש מתאר כיצד השטן הצר את צעדיו והערים בדרכו מכשולות ופחדים כדי למנועו מן העקידה, בתחילה נדמה לו השטן כזקן המנסה

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

בעקידת יצחק נכללו כל דורותינו ונשרש בהם כח מסירת הנפש בתולדתם

וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאֲחֹז בְּסִבְךָ בְּקִרְנָיו וַיִּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ (כב, יג).

שמעתי ממו"ר אבי זצוק"ל, כי אברהם אבינו ע"ה ביקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה לקרבן, ואמר חז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א, במדבר"ר יז ב) שאפרו של יצחק אבינו ע"ה צבור לפני ה' יתברך, בעוד שלא נקרב, והאיל הוא שקרב תחתיו.

אם כן ננסה לאמוד מה היה שכרו של עם ישראל אם היה קרב יצחק בעצמו. הרי כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חיינו הוא בזכות עקידתו של יצחק אבינו, וזאת בזכות העקידה עצמה ללא שבאמת הוקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה', הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

אולם הביאור בזה - אמר מו"ר אבי ע"ה דבר נפלא על פי דברי המקובלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו זרע יעקב בחירו יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צווארו בעקידה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאילו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד לצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כולנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברושם הקדושה ממסירות הנפש הלוזו עד שנהיה אצלם כטבע הטבוע בנפשם עד סוף כל הדורות.

אילו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מוטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי הרה"ק בעל התניא ע"ה (לקוטי אמרים פי"ח), מנין בא כוחם של כל אחד מיישראל למסור נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכח זה טבוע בבני ישראל בכח אבותינו הקדושים, וכח זה הוטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שמכח מסירות נפשו של יצחק אבינו ע"ה נמשך כח הקדושה לדורות עולם ומעשה אבות סימן לבנים שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כל גדולי עולם זכו לגדולתם בזכות מסירות נפשם

הקדושה נשאר לדורות רק במקום מסירות נפש

חידוש גדול יש בה במסירת הנפש, אשר מלבד שכל מעשי אבות היו לזרעם, יתירה עליהם מסירות נפש, אשר מושרשת בקרב זרעם לדורות והיא העומדת לדורות עולם, וכמסופר בפי חסידים שפעם נפגש הרה"ק הדברי חיים מצאנז ע"ה עם הגה"ק בעל כתב סופר ע"ה בעת ששהו יחדיו במקום אחד לצורך מנוחה, והנה עודם מדברים בשיחת מלאכי השרת בא לקראתם בעל צמח צדיק מויז'ניץ ע"ה שהיה אז צעיר לימים משניהם, מיד פסק הדברי חיים מדבריו והלך לקבל את פניו. לימים שאלו את הדברי חיים מה ראה על ככה להפסיק בשיחה עם אדם חשוב כמו הכתב סופר שהיה מגדולי פוסקי הדור וגם גדול הרבה בשנים מהצמח צדיק. השיב הרה"ק מצאנז, הטעם שלא נבנה בית המקדש על הר סיני ששם קיבלנו את התורה הקדושה משום שבחר הקב"ה בהר המוריה שבו פשט יהודי את צווארו למען קדושת שמו יתברך, ולכן דווקא במקום של מסירות נפש נשאר קדושה לתמיד ולכן שם בחר הקב"ה להשרות שכינתו בבית המקדש. מה שאין כן בהר סיני אמרו חז"ל (תענית כא:): 'במשוּן היובל המה יעלו בהר' (שמות יט ג), משהסתיים מעמד הר סיני לא נשארה בו קדושה.

המשיך הרה"ק מצאנז ואמר: יכולני להעיד על הרה"ק מויז'ניץ שפושט את צווארו בכל רגע ורגע למען קדושת שמו יתברך, לפיכך מיד כשהבחנתי בו הלכתי לקבל פניו כי דרגה זו של מסירות נפש היא הערובה לקדושה והיא הנותנת חותמה לדורות.

פירוש, הוא קדם להיות אוהב לקונו, קודם שיאיר ה' אליו אהבתו בו הוא רדף אחריו בהתעצמות נפלא, ואת האהבה הזאת הכניס אברהם אבינו ע"ה בזרעו אחריו בהבטחה עולמית.

מאהבתו את בוראו חי את כל חייו במסירת נפשו. כשנצטווה ללכת לעקידת בנו, תיכף ומיד השכים למחרת בבוקר והלך ולא המתין ולו רגע כנאמר (שם כב ג) 'וישכם אברהם בבוקר', ואף שלא נאמר לו מועד מדויק, ואף שלא ידע להיכן ללכת, אך באהבתו את בוראו לא הסתכל, ואף לא חשב להבין יותר ממה שנאמר לו, רק הלך בתמימות 'אל המקום אשר אמר לו האלקים' (שם). וכשהגיע להר המוריה עקד את יצחק בנו על גבי המזבח, ויחד עם כל אהבתו לבנו הנוול לאחר המתנה כה ארוכה, הגביר בליבו את אהבתו לבוראו 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו'.

אברהם השריש אהבתו לבוראו לכל זרעו

מעשה אבות סימן סימן הוא לבנים (ראה תנחומא לך לך ט), ולכן נמצא כח פלאי זה בכל יהודי, שאף הוא יוכל להתעלות על טבעו ומשיכותיו ויתן כל חיותו באהבת אמת לבוראו. כי עבודתם של האבות לא היתה עבור עצמם כלל רק היתה בשביל זרעם אחריהם, וכנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית יח ט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', ופירש רש"י 'כי ידעתיו' לשון חיבה, שאת האהבה שהיתה בליבו יצוה את בניו. וכמבואר מעלת האבות בדברי הרמב"ם ע"ה (מו"ג ח"ג פנ"א): שתכלית כוונתם היתה בכל המעשים ההם להתקרב אל ה' יתברך קרבה גדול, כי תכלית כוונתם כל ימי חייהם להמציא אומה שתדע השם ותעבדהו, 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו'.

וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וְגו' (יט, כז).
דרך זו של תשוקה למסירות נפש על קידוש השם מצינו אצל הרבה מגדולי הדורות, וכן אברהם אבינו ע"ה היתה כל תשוקתו לזכות שיתקדש בו שם ה', ובשעה שנתפס בידי נמרוד הרשע שמח למסור נפשו על יחוד האמונה בו יתברך, והשתוקק להיות נשרף גופו בכבשן האש ובכך תתעלה נשמתו למדרגה שאין למעלה ממנה, ובשעה שניצל מן הכבשן היה דואג ומצטער מדוע לא זכה להשלים כוונתו, והיה חרד שמא נטל שכר זכויותיו בעולם הזה, אכן לא למען עצמו היתה הצלתו אלא למען יזכה לעמוד בנסיונות נוספים, ובכך יזכה להקים זרע נאמן אומה שלמה מקדשי שם ה' בגלוי ובסתר. והמשיך בזה יצחק אבינו ע"ה שמסר נפשו בעקידה, וכן יעקב אבינו ע"ה שמסר נפשו בכל ימי חייו לעשות רצון קונו וצורו, וכן יוסף הצדיק ע"ה מסר נפשו לברוח כאש מפני עבירה על רצון בוראו, וכך גם כל קדושי עליון צדיקי הדורות לא זכו לגדולה אלא ע"י שעמדו בנסיונות גדולים מאוד. כי אכן זו הדרך להתקרב התקרבות אמיתית לבורא עולם.

מסירות נפש ורצון עדות לאהבת אמת

מסירות נפש היא העדות הברורה המעידה על אהבתם לבוראם בכל לב ונפש, רשפי אש שלהבת אהבתם, אשר מים וחשבונות רבים לא יוכלו לכבותה. צא וראה מה הכתוב מעיד עליו (ישעיה מא ח) 'זרע אברהם אוהבי' - הקב"ה מתפעל מאברהם אבינו ומשתבח ומתפאר בכך, שאברהם אוהב את בוראו, כביכול יש כאן שבח לקב"ה בכך שאברהם אוהב אותו. וכלשון קדשו של רבינו האור החיים הקדוש ע"ה בפרשת תולדות (בראשית כה יט): 'ולזה נקרא אברהם אוהבו יתברך,

כוונת האכילה

היתה רק כדי לא לשנות ממנהג המקום (בבא מציעא), וכיון שכך אין למלאכים כל השגה בענין תיקון המאכל ועלייתו, לכן היה צריך אברהם לעמוד עליהם ולכוון את הכוונות הראויות לתיקון המאכל מה שלא ידעו המלאכים.

והתיישבו לאכול תחת העץ, ועל אברהם נאמר 'והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו'.

ויש להבין מדוע עמד אברהם עליהם, וביאור הענין שלפי שאצל המלאכים אין שייך כלל אכילה ושתייה וכל אכילתם

והוא עִמָד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ (יח, ח).

מאכילת המלאכים אצל אברהם אבינו ניתנת ללמוד את חשיבות כוונת האכילה. התוה"ק מספרת כיצד שלשת המלאכים הגיעו לביתו של אברהם בדמות ערביים

'סור מרע' ע"י לימוד התורה

בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז) על הפסוק (ירמיה טז יא) 'אותי עזבו ואת תורת לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. נמצא שיש לו לאדם לעסוק בתורה אף קודם שטיהר לבו משמץ לכלוך העוונות. וכיצד יתקיימו שני מקראות הללו.

ותירץ בשם צדיקים, שבאמת התורה שלומד בעודו רשע ח"ו אינה עולה לרצון לפניו יתברך שמו, מכל מקום עבד ומהני שיבוא על ידה לידי תשובה וזיכור, ויוכל ללמוד אחר כך לשמה באופן שיעלה לרצון.

משל למה הדבר דומה, לאדם שבידו כוס מלוכלכת ואין לו מים להדיחו אך רוצה הוא להנות משתיית היין, עצתו היא שיקח מעט יין להדיח את הכוס ולאחר מכן יוכל להנות מייך משוכב בכוס נקייה, נמצא שאף שאינו משתמש ביין הראשון שמזג מכל מקום מועיל לו מעט היין שהכוס ראויה לשתייה על ידו, ויכול למזוג יין חדש לתוכו. כן הדבר בענייננו, מעט התורה שלומד בעודו מסואב ומלוכלך, אמנם אינו עולה לרצון וכמי שנשפך דמי, אך מועיל לנקות ולעורר את האדם לתשובה ע"י המאור שבתורה.

טהרה מהרגלים רעים בכח התורה

ובזה פירש הנאמר (בראשית יח ד) 'ויקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', 'מעט מים' רומז לתורה, שאין מים אלא תורה (ב"ק יז.), 'שע"י מעט תורה שיקחו, ירחצו רגליהם ויטהרו את הרגליהם הרעים, וכך יוכלו לבוא ל'השענו תחת העץ', 'עץ' רומז לתורה הנקראת 'עץ חיים' (משלי ג יח), שאחר שילמד תורה מעט אף כי איננו טהור, תנקה אותו התורה ויבוא להישען תחת עץ החיים, שיבוא ע"י נקיות זו לעסוק בתורה לשמה בשלימות.

כדבר הזה ניתן להעמיס בדבר שרמז מו"ר זקני בעל אביר יעקב ע"ה (מחשוף הלבן וירא ד"ה והנה רגליכם), 'רגליכם' ו'השענו' ת'ח'ת העץ, ראשי תיבות 'תורה', וסופי תיבות 'מצות'. שכאן נרמז הדרך לרחוץ את הרגליו הרעים ע"י העסק בתורה ושוב יוכל לעסוק בתורה ומצוות כדבעי.

ולעשותם, ואילו 'שבת' רמז למצוות לא תעשה שמצוותם שב ואל תעשה, וזהו הרמז 'שוא לכם משכימי קום' שהם משכימים תחילה בעבודת 'קום ועשה טוב', ו'מאחרי שבת' שמאחרים את עבודת 'שב ואל תעשה רע', ואין עבודתם עולה יפה, כי יש לסור תחילה מן הרע קודם העסק בקיום מצוות עשה.

אם יחכה עד שיסור מרע לא יעסוק בתורה לעולם

אם כי תורתנו אמת ולעולם מצאנו עצה טובה כי סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מו"ז'ניץ ע"ה (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש חס ושלום יניקה להחיצונים מהמצוות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה.

אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להתמין שלא להיות 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

העסק בתורה מטהר נפשו לעסוק

עוד בתורה באופן הראוי

בביאור הדבר יש להביא דברי הרה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא ע"ה שהקשה, לפנינו נמצאים מאמרים חלוקים, מצד אחד אמרו שהאדם אשר איננו מטוהר ושב מעוונותיו, לא יעסוק בתורה, כפי שנזכר במאמרינו לעיל, וכדכתיב 'ולרשע אמר מה לך לספר חוקי'. ומצד שני איתא במדרש (איכ"ר פתיחות ב) וכעין זה

ויקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח, ד).

מכלל ההכנה הראויה לעבודת ה', שיתבונן האדם במעשיו ויתן אל ליבו לתקן פגמי נפשו, כך לא יעבוד את ה' בהיות נפשו מטונפת בחטאים, ויקיים בעצמו 'סור מרע' תחילה ואחר יפנה להמשך הפסוק 'ועשה טוב', ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ד ג) 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים' ופירש רש"י: הוה למידין מעובדי אדמה שנרים אותה בימי הקיץ להמית שרשי העשבים שלא תהא מעלה קוצים בעת הזרע בחורף, אף אתם הטיבו מעשיכם בטרם תבוא עליכם הרעה שלא תהא תפילתכם נמאסת כשתצעקו. 'ואל תזרעו אל קוצים', ואל תהי צעקתכם לפני מתוך הרשע כי אם מתוך תשובה, שלא תהיו דומים לזרע בלא ניר והיא נהפכת לקוצים, עכ"ל.

על ידי התשובה משיב כוחות הקדושה למקומם

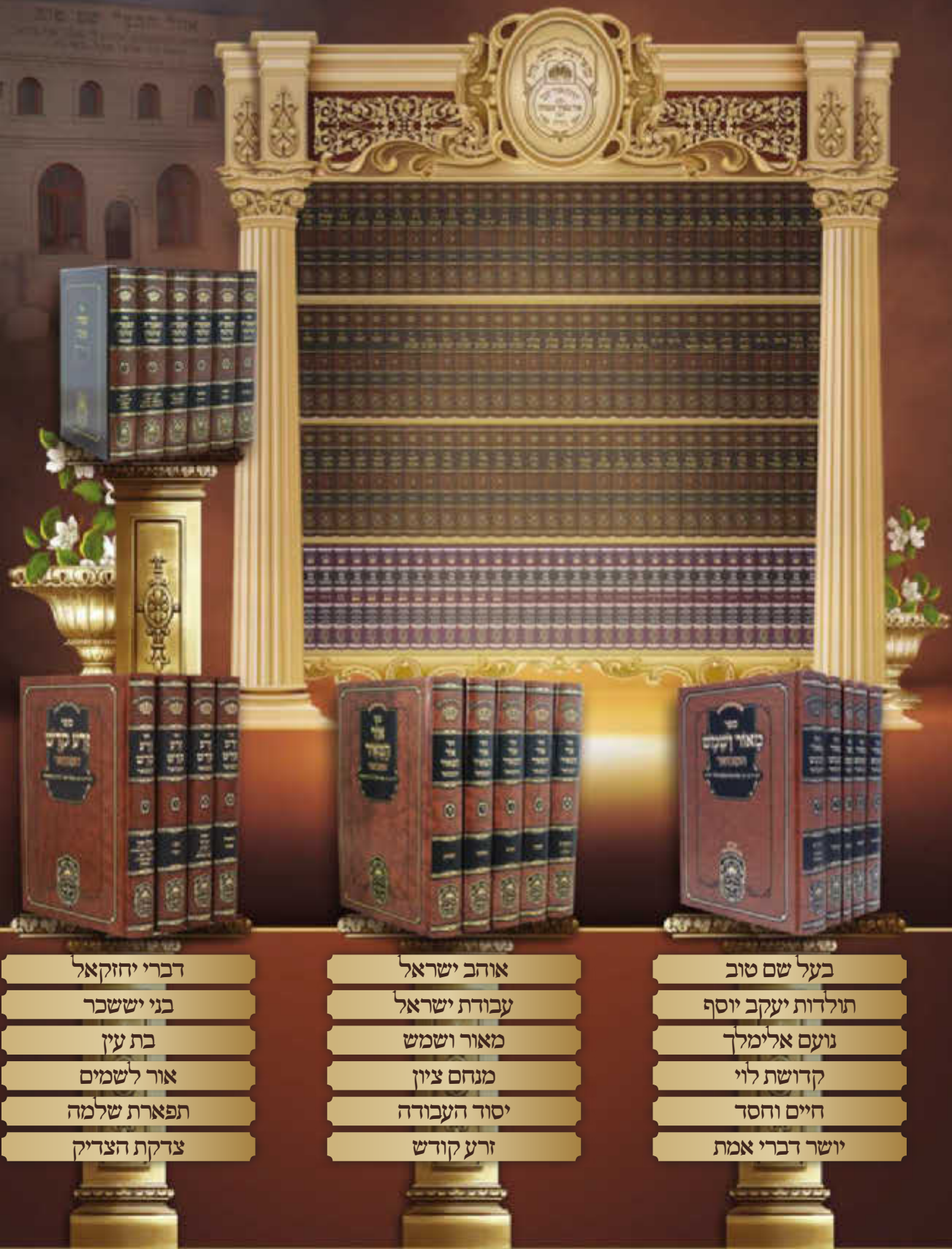
וכן כתב בספר הליקוטים לאריז"ל (תהלים נ): 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים נ טז) וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלומד, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה, אלא אדרבה מוסיף כח בקליפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלהים וכו' מה לך לספר חוקי', כלומר שאתה מכניס דברי קדושה בתוך הקליפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא. וכשחוזר בתשובה, מוציא אותו הכח שנותן בתוך הקליפה ומכניסו בקדושה, ועל זה נאמר (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקאנו' וגו', ולזה נקראת 'תשובה' שתשוב דברי הקדושה למקומה, ושכרו כפול ומכופל שמכניע הקליפות בהוציאו את הקדושה מתוכה, ונותן כח אל הקדושה בהכניסו לתוכה, ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו): זדונות נעשין לו כזכיות.

זהירות שלא להתאחר מלשוב בתשובה

ועל פי זה פירש הרה"ק מנחם מענדל מלינסק ע"ה את הפסוק (תהלים קכז ב) 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת', 'קום' רמז למצוות עשה שנצרך לקום

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים נציב ועימוד: שוקי קנר

דברי יחזקאל
בני יששכר
בת עין
אור לשמים
תפארת שלמה
צדקת הצדיק

אוהב ישראל
עבודת ישראל
מאור ושמש
מנחם ציון
יסוד העבודה
זרע קודש

בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
קדושת לוי
חיים וחסד
יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך
 You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com